

Dokter Reimond de Beir, arts te Knokke (1879-1945)

Paul B. Mattelaer

DEEL III

Het Katholiek Vlaamsch Verbond, Volksontwikkeling en Het Expressionisme (1927-1939)

aan mijn moeder Mevrouw. L. Mattelaer-De Beir (* Knokke 1911 - † Knokke 2004)

1. Inleiding

Na de «Gay-Twenties», de jaren na W.O. I, worden stilaan donkere wolken zichtbaar in de optimistische hemel. Artistieke, politieke en sociale omwentelingen veranderen het leven van elke dag, in het bijzonder voor Dr. R. De Beir. Na de radicale esthetische revolutie van het «Modernisme», volgt een periode van neo-romantiek, het «Vlaams Expressionisme». Op politiek vlak ligt een ravijn tussen de Katholieken, zelf onderling verdeeld, en de Blauwen. De beurscrash te New-York op «Zwarte Vrijdag», 24 oktober 1929, is het startpunt van wereldwijde sociale ellende. Het katholieke weekblad «Het Belfort» (1), met zijn wekelijkse rubriek over Knokke, is een belangrijke bron over het katholieke Knokke en zijn politieke en culturele activiteiten.

2. De Gemeenteverkiezingen 1926-1928

Een biografie van een belangrijke katholieke Knokkenaar van het Interbellum is ondenkbaar zonder het relaas weer te geven van de drie opeenvolgende gemeenteraadsverkiezingen gewonnen door de Liberale Partij. Een democratisch deficit met omkoperijen, externe invloeden en vooral persoonlijke aanvallen, scheurt de Knokse kaart in twee delen, dwars door de families. Wegens plaatsgebrek zal een kroniek van die gebeurtenis, overwegend vanuit het standpunt van de Katholieken, in een volgende jaargang worden gepubliceerd.

3. K.V.V. - Oprichting

Zoals reeds vermeld in deel II sticht Dr. De Beir in het najaar van 1919 samen met de lokale clerus, op vraag van Frans van Cauwelaert, voorman van de Katholieke Partij, een Knokse afdeling van het Katholiek Vlaams Verbond, opgericht om het Minimum Programma van de Vlaamse Beweging te realiseren. Het KVV is een groepering van regionale katholieke Vlaamse sociale en culturele verenigingen onder leiding van de *Proosten*, ook genoemd *les petites vicaires flamands*. De Knokse clerus bestaat uit de pastoor, E.H. Bonte, pas benoemd in 1919, en twee onderpastoors, E.H. Ernest Verstraete, werkzaam in Knokke van 1913 tot 1931 en E.H. Henri Depuydt, «Paster Puud» in de volksmond, werkzaam in Knokke van 1914 tot 1934. De taken zijn verdeeld. Voorzitter Dr. De Beir organiseert lezingen (de maandagavondlezingen), toneel en muziek van een hoger niveau, tot in oktober 1928. Hij neemt dan ontslag als voorzitter van het K.V.V. om voorzitter te worden van Volksontwikkeling. De conferenciers logeren meestal gedurende het weekend bij Dr. De Beir. Paster Puud leidt het Christelijke Werkliedensyndicaat, de Werkliedenbond met studiekringen en de Ziekenbond en de Boerengilde, later de Boerenbond. Bij deze gilde zijn ook de landbouwers van Westkapelle, Hoeke en Ramskapelle aangesloten. De verbindingsman is Meester Ketele, schoolhoofd te Westkapelle. René Van Hauteghem (2) en Roger Gobert zijn respectievelijk medesecretarissen. De middenstanders en hoteliers zijn de belangrijkste groep. In 1920 (3) sticht apotheker Rudolf Chielens (1903-1962) de Knokse afdeling van de Christelijke Middenstandsbond, die hetzelfde jaar lid wordt van het K.V.V. Een onderafdeling hiervan is de machtige Katholieke Hoteliersbond. E.H. Verstraete is leider van de toneelgroep «Gudrun», een meisjessturngilde, later onder voorzitterschap van Frans De Cuyper, en van een zangkoor, de «Katholieke Vlaamse Meisjes» onder de leiding van

Maria Willems. De harmonie «St. Cecilia» staat onder het voorzitterschap van A. Lantsoght. Verder zijn er enkele kleine sociale verenigingen die de samenhang van de Katholieken verstevigt : de Katholieke Handboogmaatschappij «voor Recht en Vrijheid», de Katholieke karabijnmaatschappij, de Katholieke rokersclub «Ons Genoegen» onder het voorzitterschap van R. Chielens en een Katholieke biljartclub «Onder ons». De drukker Adolf Vankerschaever is de penningmeester. Tenslotte is er een katholieke bibliotheek ingericht onder de naam «Katholieke Volksboekerij».

In maart 1924 wordt het «Noordzee Hotel» plechtig ingehuldigd. Beheerders en eigenaars van het Noordzee Hotel zijn Dr. R. De Beir, voorzitter van de Maatschappij, apotheker Rudolf Chielens, de hoteliers Florimond Jacobs en Arthur Landsoght. Het Noordzee Hotel bestaat uit een hotel met café «Den Tab», een prestigieus theater en lokalen, toegankelijk vanuit de Pierslaan. De lokalen zijn bestemd voor de sociale verenigingen. Het theater wordt gebruikt voor de culturele en politieke activiteiten. Het hotel is bestemd om katholieke Vlaamse vakantiegangers aan te trekken. De eerste grant van het Noordzee Hotel is Albert Willems (*A/b. 1*), een *vriendelijke waard van het Noordzee Hotel, de beste borg voor goede en beleefde bediening, flinke keuken en bezorgd dienstbetoon (3)*. Tot in 1935 organiseert Drukker Vankerschaever de jaarlijkse ijzerbedevaart met samenkomst in het Noordzee Hotel. Vanaf de jaren dertig ontstaan scheurtjes binnen het K.V.V. en heeft het Noordzee Hotel financiële moeilijkheden.

1. Albert Willems, de eerste grant van het Noordzee Hotel.

Het K.V.V. en de Katholieke Partij

Principieel is het K.V.V. apolitek, maar gezien de afgevaardigden van het K.V.V. bij de jaarlijkse bijeenkomst in de «Katholieke Vlaamse Landdag» het programma bepalen, en daar in Knokke de meetings van de Katholieke Partij plaats vinden in het theater van het Noordzee Hotel, zijn voor de Knokkenaars het K.V.V. en de Katholieke Partij synoniem. Binnen het K.V.V. zijn er spanningen. Een deel van de Vlaamse Beweging is ontgoocheld door de negatieve houding van Koning Albert I, die liever inschikkelijk is tegenover de Franstalige en de terechte eisen van het Minimum-programma afwijst uit schrik van een marxistische omwenteling in Wallonië. Een harde kern van de Vlaams-nationalisten, zoals enkele vrienden van Dr. De Beir zijn ontgoocheld en Van Cauwelaert is het mikpunt van hun pijlen. Dr. De Beir blijft echter een loyale minimalist. Daarenboven gooit de hogere clerus van de Kerk olie op het vuur. De bisschop van Brugge, Monseigneur Waffelaers verbiedt, op straffe van doodzonde, te stemmen voor een nationalistische partij. Monseigneur Lamiroy, zijn opvolger, herhaalt meerdere malen deze stelling. Ook in Knokke is er verdeeldheid binnen de Katholieke Partij met een minimalistische fractie en een nationalistische fractie.

Een voorbode is de stichting in 1925 van het «Katholiek Vlaamsch Nationaal Verbond» met o.a. Joris Van Severen, Wics Moens en Dr. Daels. Onder de stichters de bekende Heistenaar advocaat Jef De Vlieger, later kunstexpert voor de familie Nellens (44). Uiteindelijk is de scheuring reëel. In maart 1937 wordt in Knokke een nationalistische scheuringspartij gesticht : de Katholieke Vlaamse Partij. De vlaams-nationalistische zullen bij het uitbreken van W.O. II verzeilen in de collaboratie. Door deze gespletenheid staat de Katholieke Partij bij de verkiezingen zwak tegenover haar tegenstander, de Liberale Partij.

Kroniek van de sociale evenementen van het K.V.V.

Zoals reeds vermeld trekt Dr. R. De Beir zich vooral de culturele evenementen aan zoals de «Maandagavondlezingen», muziek, kunst en toneel door bekende toneelgezelschappen. Na de verkiezingsnederlaag sticht hij op 15 oktober 1928 «Volksontwikkeling», nauw aanleunend bij het Davidsfonds en neemt tegelijkertijd ontslag als voorzitter van het K.V.V. De kroniek geeft een beeld weer van een gedeelte van de Knokse samenleving tijdens het interbellum. Alle activiteiten worden in het Noordzee Hotel gehouden, tenzij expliciet anders vermeld.

1924 Op 20 december houdt de Christen Middenstandsbond een feest met als voorzitter R. Chielens en schatbewaarder S.J. Goddefroy.

1925 Omstreeks 26 februari wordt de «Eerste gewestdag van de Katholieke Meisjes» georganiseerd door Maria Willems. In een redevoering zegt ze : «*Wij katholieke meisjes zijn gelukkige meisjes omdat we de reclames voor kinema's en danspartijtjes kunnen voorbij zien.*» Een telegram wordt gestuurd naar Dr. August Borms met vermelding : «*Wij wenschen U vrij.*» Borms, een notoire activist, zit in de gevangenis, maar is een symbool voor de misnoegde Vlaams-nationalisten. 's Namiddags toneel door de Brugse groep de Anjelier : «*langs wisselwegen.*»

1928 Op 18 maart wordt A. Lantsoght, katholiek gemeenteraadslid, tot voorzitter benoemd van de St.-Cecilia harmonie met als bestuurder A. Plasschaert. In dat jaar wordt in het Noordzee Hotel een katholieke bibliotheek ingericht onder de naam «Katholieke Volksboekery». De liberalen willen geen subsidies toekennen aan deze bibliotheek, maar wel aan de liberale bibliotheek van het Willemsfonds. Ook aan de katholieke harmonie St.-Cecilia worden geen subsidies gegeven, maar wel aan de liberale harmonie «De Duinenzonen». Op 23 juni is het feest van de turngilde onder voorzitterschap van Frans De Cuyper.

1929 In januari, na het ontslag van Dr. R. De Beir, wordt Pl. Jacobs verkozen tot nieuwe voorzitter van het K.V.V. Op 11 februari wordt het verdrag van de Lateranen tussen de H. Stoel en Mussolini gesloten, met veel interesse in Knokke. De liberalen verwijten de paus voor fascist. Omstreeks 23 februari vermeld de Katholieke Volkboekery dat er 4250 uitleningen gegeven zijn in 1928. In oktober wordt A. Lantsoght tot voorzitter van de Katholieke Hoteliersbond gekozen.

1930 Rond 29 januari wordt Florimond Jacobs tot nieuwe voorzitter van het K.V.V. gekozen en herkozen. Rond 13 juni verlaat E.H. Verstraete na 17 jaar Knokke. Het afscheid wordt gevierd in het Noordzee Hotel door de katholieke maatschappijen : K.A.J., de turngilde, de Katholieke Vlaamse Meisjesbond, de St.-Cecilia Harmonie, het St.-Cecilia Koor en de Christelijke Middenstandsbond. In december sticht Jan Deley de toneelgroep «Pogen» als een zelfstandig, katholiek, Vlaams toneelgezelschap. Toneelstukken worden opgevoerd in het Noordzee Hotel en in cinema Nova. Deley is het oneens met het laag niveau van de toneelopvoeringen door «Gudrun». De scheuring wijst ook op de toenemende moeilijkheden binnen het K.V.V. en de financiële moeilijkheden van het Noordzee Hotel.

1930 Rond 29 november wordt in het Noordzee Hotel Edm. Van Besien tot nieuwe voorzitter van de Harmonie St.-Cecilia verkozen als opvolger van A. Lantsoght. Op 8 december staat een eigenaardige mededeling in Het Belfort : de maatschappij Het Noordzee Hotel heeft toelating verkregen tot het bijbouwen van een vierde verdieping. Het Noordzee Hotel kent meer en meer moeilijkheden. Een optie is een uitbreiding, echter nooit gerealiseerd.

1932 In januari komen de Meisjesturngilde met voorzitter Frans De Cuypere, de Biljartclub «Onder ons», de Rokersclub «Ons genoeg» en de Katholieke Handboogmaatschappij samen voor een groot feest. In de Rokersclub worden prijskampen gehouden : de winnaar rookt meer dan 1,20 meter. Op 13 september is er toneel door de Studentenbond «De Kampers». De Studentenbond is een club van studenten van Heist, Westkapelle en Knokke, voorloper van de Zwinneblomme. Er worden winteravondleergangen, vooral taalcursussen, georganiseerd door Apotheker Chielens.

1933 Op 1 februari, overlijden van Arthur Lantsoght, hotelier, voorzitter van de Hoteliersbond, gemeenteraadslid van de katholieke partij, beheerder van de «Maatschappij Het Noordzee Hotel» en stichter van de St.-Ceciliaharmonic (1928). Deze onderwijzer uit Brugge is een sleutelfiguur geweest van de Katholieke Zuil in Knokke. Bij de begrafenis houden Charles Neirynek, ereburgemeester Deklerck en apotheker Chielens de lijkreden. Omstreeks 28 maart verklaren de Duitse bisschoppen dat alle katholieke richtlijnen tegen de nazi's opgeheven worden. In Knokke is er niet alleen misprijzen van de liberalen, maar ook verdeeldheid binnen het K.V.V. Rond 31 maart is er in het Noordzee Hotel verkiezing van een nieuw bestuur van de Katholieke Middenstandsbond met Frans De Cuypere als voorzitter en als leden A. Tavernier, J. Stepman, Gabriel D'Hondt en O. Cafmeyer. Op 11 juli is het feest van de St.-Ceciliaharmonic in het Noordzee Hotel. Omstreeks 20 november : de Katholieke Volksboekerij krijgt opnieuw geen subsidies van de liberalen.

1934 In december is de kredietkas van de Boerenbond verplicht haar uitbetalingen te beperken. Voor Paster Puud is dit een zware tegenslag, want de Boerenbond is een sterke pilaar van zijn sociale instellingen.

1935 In augustus wordt de IJzerbedevaart niet meer georganiseerd door het K.V.V., maar wel door de V.I.B. o.l.v. Valeer Allery. Vanaf de jaren 1935 heeft het Noordzee Hotel opnieuw moeilijkheden, onder andere met de verwarming. Op 20 april wordt de Katholieke Volksboekerij vanuit het Noordzee Hotel overgebracht naar een annex lokaal van de pastorie. Op 28 september organiseert de culturele scheurgroep de «Vlaamsche Culturele Kringen» toneel in Cinema Nova door de groep Staf Brugghen. Op 12 oktober wordt in het Noordzee Hotel algemene vergadering van het K.V.V. gehouden ter voorbereiding van de Katholieke Vlaamsche Landsbond. Vanaf die tijd organiseert het K.V.V. evenementen afwisselend in het Noordzee Hotel en in Cinema Nova. Op 24 november is er toneel in het Noordzee Hotel door het onafhankelijk gezelschap «Pogen». Zij spelen *De Schai uit Congo*, een klucht van J. Vercecken. Op 14 december in Cinema Nova is er *Cabaret* o.l.v. Jef Marannes.

1936 Rond 15 februari speelt in Cinema Nova het Volkstoneel «De Graal» uit Brugge «Midzomernachtdroom» van Shakespeare, georganiseerd door de «Vlaamsche Culturele Kringen», en een week later speelt Pogen «De Lorelei» in het Noordzee Hotel. Voor het toneel in het Noordzee Hotel kunnen kaarten worden verkregen bij Van Kerschaever in de Lippenslaan aan 6, 5 en 4 fr. per plaats. De zaal is uitverkocht. Dit incident wordt becommentarieerd door Het Belfort : *«dat alle verenigingen eens samen zouden komen, teneinde mekaar te verstaan»*. Een onbetwistbaar feit van de moeilijkheden binnen het K.V.V. dat door onderlinge twisten op zijn einde loopt.

4. Kroniek van Volksontwikkeling onder het voorzitterschap van Dr. R. De Beir 1928-1936

Dr. R. De Beir, stichter van het K.V.V., is in de eerste plaats bekommerd om het cultureel niveau van de Vlaming te verheffen. Hij is vooreerst, zoals de Vlaamsgezinde van de 19de eeuw, eerder een cultuurflamingant dan een Vlaamsgezinde politieker. Daarom distantieert hij zich van de politiek van het K.V.V. dat zich, onder impuls van Paster Puud, eerder tegen de democratie afzet. Na de hevige strijd tussen de Katholieke en de Liberale Partij neemt hij ontslag als voorzitter van het K.V.V. en op 15 oktober 1928 sticht hij Volksontwikkeling, in nauw verband met het Davidsfonds, maar onafhankelijk voor wat het programma betreft.

Dr. R. De Beir is de eerste voorzitter, na W.O. II opgevolgd door zijn schoonzoon Dr. E. Mattelaer. De maandagavondlezingen van het K.V.V. worden nu vervangen, meestal ook op maandag, door het programma van Volksontwikkeling en ze worden gehouden in het modernistisch theater van H. Hoste. Dr. De Beir nodigt vooral zijn vrienden uit : Ernest Claes, Felix Timmermans, Marnix Gijsen, Marcel Cordemands, hoofdredacteur van de Standaard, de geleerde musicoloog Prof. Floris Van Der Mueren (4) en de toen befaamde tenor Arnold Demuynck. De huidige lezer moet zich inbeelden dat er tijdens het interbellum geen TV was en dat de diverse causerieën een belangrijke rol spelen in de kennisverwerving van de geïnteresseerde Vlaming.

1928 Voor de eerste vergadering wordt een eminente Vlaming uitgenodigd, Ernest Claes. «*Stilgezellig, aangenaam en belangwekkend was die eerste avond. Ernest Claes was ons komen spreken leukweg ; en oh zo boeiend, prettig en pittig, over mezelf, hoe ik aan het schrijven viel. Hij vertelde met die ongewone kunst, helemaal eigen aan het volk uit zijn streek ; en wij luisterden met open mond en oogen en ooren en wilden geen woord, geen gebaar, geen buiging van zijn stem, geen blik van zijn oogen, geen spel van zijn wezen verliezen*». (Het Belfort, 20 oktober 1928). Op 12 november, voordracht door E.H. Dewilde over Vlaamse en sociale aangelegenheden. Op dinsdag 12 november houdt Floris Van Der Mueren de derde vergadering van Volksontwikkeling met een causerie over Peter Benoit. Ca 28 december, voordracht door de goede vriend Felix Timmermans : *In het land der Appelcienen*. Commentaar in Het Belfort : «*De causerie was een paliersch festijn waaraan we gulzig gesmuld en gesmekt hebben*». Ca 30 december causerie door Mr. Hervens : *ervaringen bij de Bolsjevisten*.

1929 Ca 28 januari, opnieuw Van Der Mueren over *de kunst in het huis en in het leven*. Ca 4 februari : Pater Vandevelde over St.-Franciscus. Ca 25 februari spreekt E.H. pater Schroons over Russische muziekgeschiedenis. Arnold De Muynck, in die tijd zeer bekende Gentse tenor, zingt Russische liederen in het Nederlands. Ca 18 maart, houdt R. De Man, oud hoofdredacteur van «De Tijd», stadssecretaris van Roeselare en na W.O. II kortstondig minister, een voordracht over *onze verantwoordelijkheid in het leven*. Ca 5 oktober, opnieuw Ernest Claes over *Vlaamsche humor*. In oktober spreekt A. Bouweraerts, algemeen voorzitter van K.V. Landsbond, over *de huidige stand der Vlaamsche Beweging en wat ons in de toekomst te doen staat*. Ca 28 oktober, opnieuw Van Der Mueren over *de opmerkingsgave in de kunst*. Ca 11 november speelt het bekende trio «Van Thuyne» werken van Beethoven, Rimsky Korzakow en Renaat Veremans. Ca 9 december, E.H. Dr. De Vis over Noord-Italië. Ca 27 december : E.H. Dr. Senden, Rector van de Katholieke Vlaamse Hogeschool van Antwerpen, over *het huishouden der mieren*.

1930 Ca 30 januari, E.H. Aloïs Walgrave, lid van de Koninklijke Academie, over Guido Gezelle. Ca 28 januari, opnieuw Van Der Mueren over *de kunst in het huis en in het leven*. Ca 3 februari, F.P. Adriaensen, van de abdij van Averbode, spreekt over *het christelijk huisgezin. De grote waarden zijn trouw, dierbaarheid en vruchtbaarheid*. Op 4 februari, opnieuw pater Vandevelde over St.-Franciscus, deel 2. Ca 17 februari 1930, Pater Schroons en Arnold Demuynck spreken en zingen liederen van Schubert. Op 24 maart F. Timmermans : «*Felix Timmermans komt voor de tweede maal een voordracht geven «Van Talbretis naar Breughel» ; op de hem eigene leuke en sappige wijze schetst de spreker ons het ontstaan van zijn bijzondere werken «van de schemeringen van de dood» tot aan «Brueghel», en liet ons af en toe een kijkje werpen op de zieltoestanden van den schrijver, die hun stempel geslagen hebben op zijn werken* (Het Belfort, 29 maart). Ca 27 oktober, Van Der Mueren spreekt over Beethoven en ca 24 november Arnold Demuynck zingt Wagner en Schubert. Op 8 december spreekt E.H. M. English (7), historicus, over Byzantijnse kunst. Ca 15 december, Kanunnik A. De Coene over Palestina.

1931 Ca 9 februari, de toen succesvolle auteur Willem Putman over *Modern Toneel*. Ca 23 februari speelt het «trio van Thuyne» werken van Liszt, Debussy, de Bock, Lalo en Fauré. Op 31 oktober wordt het programma voor het komend jaar vastgelegd. Volksontwikkeling is klaar met

een nieuw programma : Jan Boon, Dr. Cordeman, Dr. Victor Leemans, Dr. Felden, Pater Schroons, Ignor Demuynck, Dr. De Hovre, Dr. J. Grouwels, Kannunik Dubois worden uitgenodigd. Ca 26 oktober spreekbeurt door Jan Boon, de meest populaire radioman van Vlaanderen (radio KVRO) en oud-redacteur van De Standaard, met als titel *Nonkel Jan, radio, luistervinkjes, en nog wat*. Hij spreekt over de wraakroepende manier waarop het NIR de KVRO aan banden heeft gelegd. Ca 16 november, Dr. Cordemans, eerste hoofdredacteur van De Standaard, over de tweede Spaanse Republiek. Ca 14 december spreekt Victor Leemans over het *Nationaal Socialisme*. In Het Belfort : «*Gansch de wereld kijkt met angstige belangstelling op naar de gebeurtenissen in Duitsland*». «*Hij eindigde zeer gepast met de gedachte dat die beweging en die partij lijk alle andere zullen heil brengend zijn in de mate dat zij de hogere cultuurswaarden van de mensch en van het volk zullen weten hoog te houden en te bewaren.*» (5) Ca 28 december, vervolgt E.H. Dr. Senden zijn causerie over *het huishouden der mieren*.

1932 Ca 18 januari, spreekt Z.E.II. Dr. K. Dubois, algemene proost van de Katholieke Actie over *Kunst over het algemeen en theater en kinema in het bijzonder tegenover de moraal*. Commentaar in Het Belfort : «*Nooit mochten wij naar de verdorven en verdorvende vrucht van de slechtkunst grijpen*». Op 8 februari, spreekbeurt door Kannunik De Hovre, stichter en redacteur van het invloedrijke «*Vlaamsch Opvoedkundig Tijdschrift*», over Thérèse Neumann, het levend raadsel van Konnersreuth, en Ca 15 februari Kannunik De Coene eveneens over «*Thérèse Neumann, een wetenschappelijke uiteenzetting*». Thérèse is een boerenmeisje dat sinds jaren geen andere spijs en drank neemt dan het eucharistisch brood en elke week het lijden van Christus in haar lichaam ondergaat. Neumann heeft talloze believers en non-believers. Ca 22 februari, opgemerkte causerie door Jan Grauls (6) over *de Brusselaar en zijn taal*. Het Belfort : «*Zoo men er toe komt de Vlamingen die telkenjare naar Brussel inwijken Vlaamsch te bewaren en de taalwetien te doen toepassen, dan bestaat er gegronde hoop Brussel wederom voor den Vlaamschen stam te veroveren*». Ca 14 maart opnieuw E.P. Schroons over : *Nooit meer oorlog*, causerie gevolgd door liederen gezongen door Arnold Demuynck. Op 11 juli houdt de voorzitter van Volksontwikkeling, Dr. R. De Beir, een rede over de betekenis van dit feest. Na «het seizoen», ca 24 oktober houdt E.H. Michel English een causerie over de goede «*Vlaamsche Heilige Godelieve*» (7). Ca 17 november een bekende auteur, Jan Goris, alias Marnix Gijsen spreekt over *Wat hebben we te vrezen van America ?*, lezing gehouden naar aanleiding van de publicatie van zijn boek «*Ontdekt America*». En ca 5 december, een causerie door M. Cordemans over «*Sir Walter Scott*». Ca 19 december Dr. H. Elias, de toen beroemde historicus, tijdens W.O. II, voorzitter van het V.N.V., spreekt over zijn stokpaardje, *de geschiedenis van de Vlaamse Beweging*. Nog in december spreekt E.H. Od. Jacobs over de priester-dichter E.H. Wardje Poppe (1890-1924) (8).

1933 Ca 22 januari, declameert Zeger Andries van het Conservatorium van Brugge, teksten van *vreemde litteratoren*. Ca 23 januari, causerie door Jules Bogaerts over *de koolmijnen van Limburg*. Ca 6 maart, opnieuw Fl. Van Der Mueren over *de grond der moderne kunststromingen*. Ca 27 maart, liederen van en door E. Hullebroeck, gezaghebbend figuur binnen het Vlaams muziekleven, componist van het bekende lied «*Tinneke van Heule*». Op 2 oktober wordt Volksontwikkeling in de bloemetjes gezet. Opmerkelijk wordt de vicring gehouden in de feestzaal van het St.-Pietersgesticht en niet in het Noordzee Hotel. Ca 6 november houdt Professor Dr. S. Sobry van de Katholieke Universiteit Leuven een causerie over *Kardinaal Newman en de Oxford beweging*. Als rhetorica-leraar tot 1931 aan het klein-seminarie te Roeselare, heeft hij les gegeven aan Reimond Jr., met veel nefaste gevolgen. Ca 20 november geeft E.P. Morlion, de grote tegenstander van de film, een lezing over *de kapitalistische en de communistische film*. Ca 4 december, Van Der Mueren over *hoe leert men kunst zien ?*.

1934 Ca 29 januari, causerie door Lode Lagasse over Hendrik Conscience. Ca 5 maart, lezing door E.H. Dr. Van Besien van Brugge over «*Mussolini*» met commentaar in Het Belfort :

«Onbevangen en objectief schetste hij ons het voor en het tegen, het goede en het onvolmaakte van het fascisme.» Ca 5 november, lezing door Pater Dr. D. Stracke over Polen. Stracke is een vermaard mediëvist (9). Na de causerie logeert hij niet bij Dr. R. De Beir, maar wel bij Van Hauteghem. Ca 19 november, opnieuw Dr. Jan Grauls : *Gambrinus en Geuze Lambik* en ca 4 december opnieuw Dr. Marc Cordemans over *de huidige structuur van Europa*. Commentaar in Het Belfort : «De spreker eindigt met het volgende : wij weten niet wat de naaste toekomst ons zal brengen : oorlog of vrede».

1935 Op 13 januari, opmerkelijke causerie door Prof. Soubry over de redenaars Mussolini en Hitler : «Redenaarstypen, vergeleken met Demostenes», met commentaar in Het Belfort : «Demostenes was voor Athene wat heden ten dage Hitler en Mussolini zijn voor Duitsland en Italië. Op 19 december, in Cinema Nova : pianoduo met als musici Gustave Paelinck en Willy Ostyn, organist van het H. Hart. Paelinck is een bekende Brugse pianist en is verbonden aan het Conservatorium van Brugge. Hij heeft les gegeven aan Lieve de Beir (1911-2004), een briljante pianiste. Op 26 december, muzikale avond in Cinema Nova door de pas opgerichte koorvereniging «Pro Arte», onafhankelijk van het K.V.V., in samenwerking met het «Peter Benoit»-orkest uit Izegem. Gustaaf Paelinck, pianist, Vlaeminck, cellist en Pigolet, violist. De koorvereniging staat o.l.v. Willy Ostyn, organist van het H. Hart.

1936 Ca 3 februari, opnieuw Pater Stracke over de *Reinaert*. Bomvolle zaal en lovende kritiek in Het Belfort. Pater Stracke logeert opnieuw bij R. Van Hauteghem. Ca 19 februari sproekt Pater Andries over het katholiek gezin «*kinderen der menschen*». Ca 3 maart spreekt de jonge en begaafde auteur André Demets (1906-1992) over Warden (Edward) Vermeulen, vriend van Stijn Streuvels (10). Op 7 december, Prof. P. Sobry over *Modern Duitsland*. Volgens Het Belfort van 12 december : «een zeer groot succes».

1937 De laatste vermeldingen in Het Belfort dateren van 25 januari met Leon van der Hulst uit Amsterdam die een kunstavond houdt met declamatie, muziek en zang (*Ingang : 3 fr.*) en van 8 februari met een lezing, voor de vijfde maal, door Prof. Flor Van Der Mueren, over «*hoe genieten van kunst ?*». Hoe het verder verloopt met Volksontwikkeling is onbekend, gezien het weekblad Het Belfort ophoudt te bestaan.

5. Het einde van het Modernisme en de breuk met Huib Hoste.

In 1926 is het enthousiasme van Dr. R. De Beir voor de geometrisch-abstracte kunst, zoals bij alle kunstliefhebbers, verzwakt. Geabonneerd op het tijdschrift «Selection», zoekt hij contact op met Constant Permeke. De admiratie van Dr. R. De Beir voor Permeke is een *coup de foudre*. Het modernisme kent een ware implosie. De orthodox-modernistische schilder J. Peeters, die naar het voorbeeld van H. Hoste, zijn eigen flat in 1926 in een De-Stijl-*environnement* heeft ingericht, stopt voor lange tijd met schilderen. De paus van het modernisme, Seuphor (F. Berckelaers), verlaat Antwerpen in 1929 en trekt naar Parijs. Floris Jaspers heeft al vroeger de abstracte kunst verlaten en verwijderd zich meer en meer van het cubisme. Paul van Ostaïjen is ziek († 1928). Vriend en urbanist L. Van der Swaelmen overlijdt in 1929. Na 1925 stopt Servranckx met geometrisch abstracte schilderijen te maken, mogelijk in verband met de weigering van Dr. R. De Beir om de Grote Kamer in te richten. De modernistische Antwerpse tijdschriften verdwijnen één voor één. Voor architect H. Hoste gebeurt het ergste wat een architect kan meemaken. Op 19 november 1926 stort in Brugge het vijf verdiepingen hoog betonskelet van de nieuwe St.-Jozef-school in (11). Architect is H. Hoste en aannemer de heer Forrier. Het parket stelt een onderzoek in (12). In 1922, bij de bouw van de toren te Zonnebeke, naar de plannen van H. Hoste, was reeds een lift neergestort met enkele doden. H. Hoste werd echter niet schuldig bevonden (13). De werf ligt op de hoek van de Zilverstraat en de Giststraat. Het geweld sleurt de aanpalende woning van tandarts Simoens mee. Vier werklieden en de tandarts overlijden. Grote opschudding ten huize van Dr. R. De Beir. Mevrouw De Beir is in paniek en vreest voor een instorting van de noord-oost-pijler van de «Woning De Beir».

Ze heeft vertrouwen in de *asse-beton*, een nieuw materiaal. De Pleyel-piano wordt in een hoek geplaatst in de «Grote Kamer» en de boeken aan de noord-westkant worden voor een tijd uit de boecknkast verwijderd. Zij heeft nooit een voeling gehad voor de woning, hetgeen haar volste recht is. Zo plaatst ze in de «Grote Kamer», ingericht als een «De Stijl-environnement» door Hoste, stijlmebelen, oud porselein en oosterse tapijten. Wanneer ze op straat aangesproken wordt door voorbijgangers, voelt ze zich beschaamd. Zo heeft ze kunnen beletten dat Servranckx de «Grote Kamer» heeft laten inrichten, waarop Hoste, waarschijnlijk voor weinig geld, het interieur heeft ingericht (14). De kinderen kiezen partij voor hun zeer bezorgde moeder. In 1926 verwerft Dr. R. De Beir een werk van Constant Permeke, de primus inter pares van het Expressionisme. Deze aankoop betekent voor Dr. R. De Beir persoonlijk het einde van zijn interesse voor het modernisme. De vriendschap met Hoste verwaterd.

Brugge - Op 18 februari 1928 komt de zaak Hoste - Forrier voor de Rechtbank van Eerste Aanleg. Het openbaar ministerie heeft Professor Vierendeel van de Katholieke Universiteit Leuven aangesteld tot expert en de Professor besluit zijn pleidooi als volgt : «*Bijna alles was slecht uitgevoerd... en dat hij in zijn loopbaan van 50 jaar nooit een werk had onderzocht dat op zoo gebrekkige wijze was voltrokken*». Hoste heeft als deskundige bij zijn verdediging de bekende architect Victor Horta aangeduid (15). Zowel architect Hoste, als de aannemer worden volledig verantwoordelijk gesteld voor het ongeval. Hoste wordt voor vijf negenden verantwoordelijk gesteld voor de gevolgen der feiten en veroordeeld tot 10 maanden gevangenis (16). Na lezing van het vonnis worden Hoste en de aannemer onmiddellijk aangehouden, maar in voorlopige vrijheid gesteld. Hoste houdt stand dat het een uitvoeringsfout is en tekent Beroep aan (17). Ondertussen, op 28 juni in Zwitserland, neemt Hoste deel aan het eerste *Congrès international d'architecture moderne*, C.I.A.M., congres waarbij de grondleggers van de moderne architectuur aanwezig zijn (18). Maar op 10 oktober 1928 bevestigt het Hof van Beroep te Gent het vonnis. De ruïne van de ingestorte school blijft onaangetaast liggen tot in 1930. De gevolgen zijn ernstig : de beloftevolle architect ziet zijn carrière gebroken. Zijn benoeming als Professor aan het *Hoge Instituut voor architectuur en decoratieve kunsten in Ter Kameren* wordt opgeschort. Grote opdrachten worden hem niet meer gevraagd. De vriendschap met de Familie De Beir dooft uit. Hoste verlaat Brugge en vestigt zich te Hove bij Antwerpen. Ook voor de *Woning De Beir* is het een begin van ellende. Na 1930 wordt het «De Stijl-environnement» vernietigd en wordt de Grote Kamer op aanraden van zijn expressionistische vrienden-schilders in een monochrome kleur geschilderd. E. Jaspers stelt grasgroen voor, aangepast aan de verzameling werken van Permeke en Jaspers. De geleerde gevel wordt niet meer opgetoerd en ziet er sjofel uit. Voor de nieuwe woning met garage naast de *Woning De Beir*, in 1930, wordt als architect niet Hoste aangesproken, maar E. Vervalcke. Na het overlijden van Dr. R. De Beir in 1945, wordt de *Woning De Beir* overgedragen aan zijn dochter, mevrouw L. Mattelaer-De Beir. Evenals haar moeder heeft ze geen bewondering voor het werk van Hoste. De gevel wordt gerestaureerd door architect A. Verburgh en de prachtige trap wordt vervangen door een draaitrap om het privé-gedeelte af te sluiten van het praktijkgedeelte. Hoste, die de woning na de verbouwing bezoekt, zegt : «*deze woning is niet mijn woning*». In 1963 wordt de woning verhuurd. De tegelvloer van de «Grote Kamer» wordt door de huurders bedekt met een dunne laag parketvloer en de groene muren in het wit geschilderd (19).

Beschermingsproblematiek van de Woning De Beir en het Noordzechotel

De voorgeschiedenis speelt een rol. Na de W.O. II wordt het lidmaatschap van het C.I.A.M. afgenomen van Hoste wegens oorlogsomstandigheden (20). Daardoor en mede door de oorlogsactiviteiten van zijn zoon in de regio Brugge, is Huib Hoste persona non grata. Rond 1960 wordt een eerste poging ondernomen tot klassering van de gevel van de woning De Beir door Dr. E. Mattelaer met steun van de schilder Luc Peire en de kunstcriticus Karel Elno, mede onder invloed van de auteur, bevriend met Peire (20bis). De West-Vlaamse Gouverneur, P. van Outryve d'Ydewalle, secretaris van Minister Pierlot in Londen tijdens W.O. II, oefent druk uit bij de

bevoegde instanties tegen deze klassering, omwille van het oorlogsverleden van H. Hoste. In 1979, tot grote verrassing van mevrouw Mattelaer, doet M&L een tweede voorstel tot bescherming, gevolgd door een declassering. Na interventie van *Interbellum Gent* in 1980 wordt de klasseringsprocedure weer op de lijst gezet. In september 1983 wordt de Woning De Beir verkocht aan J.S. De kinderen Mattelaer zijn sinds 1978 eigenaar van het pand naast de Woning De Beir, Dumortierlaan 6. Hopende op een mogelijke cassatie van de klassering wordt gezamenlijk door de familie van J.S. en de familie Mattelaer een plan van nieuwbouw opgemaakt door architect Dujardin, hetgeen afgewezen wordt. De Woning De Beir, parel van het Modernisme, wordt gerestaureerd door architect Georges Vanhamme. De familie Mattelaer dient een plan in van architect Marc Verhamme tot nieuwbouw van het pand, Dumortierlaan 6, rekening houdend met de beperkende voorschriften van M&L, ter bescherming van het aanpalend monument. Gezien deze beperkingen, verkoopt de familie Mattelaer het pand op 14 juni 1999 (*20tris*). De redding van de Woning De Beir kan echter niet verhinderen dat het «Noordzee Hotel» wordt afgebroken. M&L heeft in de negentiger jaren onverwachts een vergunning tot afbraak gegeven van het unieke theater en later van het hotel, ondanks het protest van het St.-Lukasarchief.

2. C. Permeke,
Vissersvrouwen, gouache, getekend en gedateerd 1926
met opschrift : aan Dr. De Beir.

6. Dr. R. De Beir en het Expressionisme Permeke, van Idylle tot Proces

1927 Dr. R. De Beir verwierft een prachtige gouache *Vissersvrouwen*, getekend, gedateerd 1926, en met een opschrift «aan Dr. De Beir» en op 17 juni 1928 een grote tekening *Boer met bietenkar*, eveneens met opschrift «aan Dr. De Beir» (Afb. 2 en 3). Dr. R. De Beir is vol bewondering voor de Meester en de vriendschap is wederkerig. Tussen 1927 en 1930 gaan beide familie's bij elkaar op bezoek. Permeke woont 's winters in Oostende en 's zomers huurt hij een woning in Jabbeke.

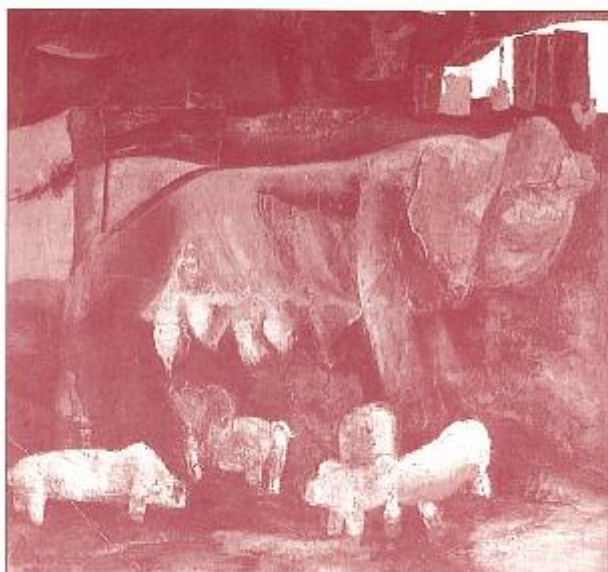
3. C. Permeke
Boer met bietenkar,
 pen en lav's,
 getekend en gedateerd 1928,
 met opschrift
 aan Dr. De Beir,
hartelijk en genegen.

1928 Permeke is van plan een woning te bouwen in Jabbeke en koopt in 1928 een stuk grond langs de Brugse baan, vroeger **Zwijnhock** geheten. Op 18 december 1928 vraagt Permeke aan Dr. R. De Beir een lening van 40.000 Bfr voor een periode van een maand. Mondeling wordt overeengekomen dat, indien de lening langer zou duren dan een maand, een intrest door Permeke zou betaald worden van vijf procent. Als pand krijgt Dr. R. De Beir de «Aardappelrollers». In 1934 schrijft Dr. R. De Beir een Pro Memo voor zijn advocaat : *«Ik heb aan Permeke den 18.12.1928 40.000 fr. geleend - op voorwaarde dat terugbetaling zou geschieden einde januari 1930 (zie zijn bekentenis). Deze lening geschiedde in vertrouwen - uit vriendschap en waardering voor de schilder (21).* Op 22 december 1928 bedankt Permeke vanuit de Brusselsestraat nr 3 te Oostende Dr. R. de Beir voor de ontvangen cheque. In dezelfde korte brief meldt Permeke op diplomatieke wijze, de door ziekte (waarschijnlijk griep) geveld Dr. R. De Beir een nakend bezoek en maakt een allusie op een artikel geschreven in het Frans door Dr. R. De Beir over de Meester : *«wat ik al moeten hooren heb om het afzetten uwer studie - echt begeesterend» (22).* Inderdaad, Dr. R. De Beir schrijft een artikel over Permeke in het Frans : *«Il peint la mer dans la gloire du soleil, qui fait éclaté les lourds nuages ; la mer glauque sous les brumes mystérieuses ; le calme et la tempête, la mer lourde de menaces et de fureurs, survolée par les grandes mouettes ; la mer aux éclaircies soudaines dans le ciel sombre et pesant» (23).*

1929 Na de beurscrash van 24 oktober te New-York zijn de financiële vooruitzichten voor Permeke somber. Dr. R. De Beir heeft een zwaar huishouden met acht kinderen, waarvan een universiteitsstudent te Leuven en vier humanoriastudenten. Ook weet Dr. R. De Beir, zoals onmiddellijk na W.O. I, dat in slechte tijden de zieken minder hun arts raadplegen.

Dat de vriendschap bijzonder intens is, blijkt uit een brief van Permeke, geschreven in het voorjaar 1929 vanuit Oostende aan : *«Besten Esculape, Goeie vriend. Alhoewel ik aan 't schrijven niet onderhevig ben - als ik u den blijk niet geef, dagelijks of minstens zeer dikwijls wordt er van Knocke gesproken. Uw vriendschap ligt ons zeer aan 't harte. Hier alles goed - met een flinke bries*

de haven binnengezeild (nota : met boot «De Zeeuw») de verleden reis - de Haven van Vrede. De Flor (de schilder Floris Jaspers) is hier gisteren geweest, die komt dezen zomer naar Knocke zegt hij. Tot in de loop v.d. volgende week misschien wel eens wat praten. Alles hartelijks en genegen ook aan de vrouw en kinderen get. Uw Permeke (24). «Wat praten» slaat waarschijnlijk op de intentie van Permeke om het heikele probleem van de intresten te omzeilen. In hetzelfde jaar schildert Permeke zijn meesterwerk «De Zeug» (Afb. 4), waarvoor Dr. R. De Beir een enorme adoratie heeft. Eventjes vraagt hij naar de prijs bij Marie, de vrouw van Permeke, maar zij estimeert het werk zeer hoog, waarschijnlijk hoger dan de koper (25). Uiteraard zou de zeer plichtsbewuste Mevrouw De Beir nooit haar fiat hebben gegeven. Berthe De Beir en Marie Permeke zijn niet alleen op hun hoede voor de financiën van hun echtgenoten, maar kunnen elkaar, gezien hun sociale afkomst, niet uitstaan. Als compensatie tekent Dr. R. De Beir meerdere tekeningen en gouaches naar Permeke (Afb. 5). De bouwwerken van «De Vier Winden» beginnen eind 1929. Ondertussen blijven de contacten zeer goed. Tijdens een bezoek aan Permeke, maken Permeke en Dr. R. De Beir van elkaar een portret in houtskool. Na de sessie scheurt Permeke het portret van Dr. R. De Beir. Het portret van Permeke door Dr. R. De Beir is bewaard (Afb. 6).

4. Ge Permeke
De Zeug, clic op doek, graag aangekocht door
Dr. R. De Beir, maar te duur voor mevrouw De Beir.
(© PMCP)

5. Dr. R. De Beir,
De Zeug, houtskooltekening,
geïnspireerd naar Permeke.

1930 Ondertussen zijn de werken aan «De Vier Winden» goed gevorderd (Afb. 7). Op een weekend, Permeke woont dan reeds in Jabbeke, neemt Permeke de trap, terwijl Dr. R. De Beir en zijn kinderen, waaronder Lieve, beneden wachten. Opeens laat Permeke een ferme «wind», waarop hij begint te bulderen van het lachen. De twintigjarige Lieve is geschandaliseerd. In Knokke, ten huize van Dr. R. De Beir, ziet Permeke een tekening in Oost-Indische inkt van Rik Wouters, als geschenk gekregen van Wouters, toen hij als krijgsgevangene verzorgd was in het «Interneringenkamp» van Zeist in Nederland tijdens W.O. I (cfr. Deel I). Permeke neemt de tekening in beslag en geeft als ruil een kleine tekening van zichzelf in potlood «Boerin». Dr. R. De Beir laat Permeke begaan, zo groot is de bewondering voor de Meester. E.H. Pater Achiel Stubbe, Redemptorist, Professor aan de Koninklijke Universiteit Leuven, inmiddels goede vriend van Dr. R. De Beir, publiceert de eerste monografie over Permeke bij de uitgeverij De Standaard.

6. Dr. R. De Beir, *Portret van Constant Permeke*, houtskooltekening

7. *De Vier Winden* in 1929-1930, woning van Permeke te Jabbeke, geïnspireerd naar de *Woning De Beir (Zwart Huis)* (© PMCP)

8. Marietje en Constant Permeke.
Marietje Permeke en Berthe De Beir mochten elkaar niet
(© PMCP)

9. C. Permeke en pater A. Stubbe
dansend. De Patcr was het niet
altijd eens met Permeke.
(© PMCP)

Maar op 21 april schrijft Stubbe een zeer denigrerende brief aan Dr. R. De Beir over Permeke en zijn vrouw (Afb. 8 en 9) : «Permeke lijdt aan gebrek aan geestelijk evenwicht door menselijk opzicht ... zijn huis (is) een huis zonder gebed, bijna zonder kruis...». Op de opmerking van Dr. R. De Beir over zijn menselijk opzicht : dat dit komt omdat «Permeke zijn vrouw vreest. Zij is een type van banale oppervlakkigheid, verwend, onbewust egoïst, zonder enig religieus verlangen, zonder zweem van zieleleven. Zij begrijpt niets van zijn spirituele behoeften, niets van zijn edele zieschoonheid, niets van zijn kunst, tenzij ... de uiterlijke glorie en de zwellende weelde waarmee ze zich zorgeloos verlustigt met de hoop van nog praalvoller vertoon en 'n nog rijker bestaan», en verder «anders zal hij als Streuwels voor zijn dood artistiek uitgeleefd zijn» ... «Het verdere, de praalzucht, het verlangen rijk te doen, op een voet te leven naast zijn klanten millionnaires en naast sommige Fransche kunstenaars zoals (Maurice de) Vlaminck, speelt natuurlijk een gevaarlijke rol in zijn leven, in zoover het zijn kunstschepping te zeer in 't teeken van de mammon, in zoover het zijn

vrijheid van voelen en realiseren bedreigt, hem in een ongezonde atmosfeer binnenlokt waar zijn eenvoud door een nevel, zij het dan ook nog een dunne nevel, van moderne levenscompromissen wordt omneveld. Maar weer wordt dit enigszins parvenuachtig verlangen naar grootdoenerij zeer aangewakkerd door zijn verlangen zijn vrouw te voldoen, want het is voor mij terzelfdertijd iets roerends en onbegrijpelijks hoe zijn vrouw, zoo'n vrouw, hem onder bekooring houdt, enz. enz. ; verder verwittigt hij Dr. R. De Beir : *«Ik vrees dat Permeke op financieel gebied zware bekommernissen wachten ; hij siak te gauw grootscheeps van kant en nu moet hij zonder koolen met zware machienen varen (26).* Na een schrijven van Dr. R. De Beir aan Stubbe, vervolgt de pater tien dagen later met een aanvullende brief : *«Ik heb het volste vertrouwen dat de inzinking (van Permeke) van voorbijgaanden aard is ... Er is niets gebroken bij Constant ... Vooral uw woord (van Dr. R. De Beir) kan daartoe meehelpen. Ik zal hem dan ook bij de eerste gelegenheid uwen brief voorlezen ... Permeke heeft me vroeger gevraagd te pogen eenigen invloed op zijn vrouw uit te oefenen, ... maar ik zie voorlopig daartoe geen mogelijkheid». Over mevrouw Permeke geen goed woord, maar over Dr. R. De Beir : *«De echtheid en onbaatzuchtigheid, de gansch christelijke oprechtheid van uw genegenheid voor Constant treffen mij op tot ... (27).**

1931 In december 1930 brengen Dr. R. De Beir en zijn vriend, de Zwitserse schilder François Gos (cfr. verder), een bezoek bij Permeke. Dr. R. De Beir stuurt aan Permeke en Stubbe zijn nieuwjaarswensen. Begin januari 1931 schrijft Permeke, in tegenstelling tot de brieven van Stubbe, een zeer aandoenlijke brief aan Dr. R. De Beir om hem te bedanken voor de nieuwjaarswensen en meldt een bezoek bij Dr. R. De Beir (28). *«Zeer Lieven Vriend ... Wij mannen stappen toch maar immer door, - wat God ons bezielt we trappen maar door - zoo klinkt het, zoo botst het. Altijd maar voort zonder ommezien, ver vooruit aan wat ons het leven kan in den weg leggen schoon weer slecht weer altijd maar naar boven den berg op - ik zeg niet dat we van tijd tot tijd niet eens rusten, n'en doorn uit de plante van ons voeten trekken en intusschen eens rondkijken naar de stakkers, de boeren van onze Vlaamsche gouwen, die ook werken en schoon zijn in hun ziele en omdat ze schoon zijn moeten we ze geern zien. Dat maakt deel uit van ons mystiek. Die knoeters, die dutsen op 't land en op de zee, het volk eigenlijk die daar staan om ons in het gelaat te kijken dat wij het juist moeten zijn de vereerders van hun zwoegen, de draagkrachten van hun dagelijks gedoe niet als tyrannen gelijk in Rusland maar als kristenen en medemenschen om hunne wonden en bezeeringen te balsemen en ze te genezen of te zalven ... gij weet in welke mate ik mijn volk hartsiochtelijk liefheb, dat uit mijn gansch werk met mijn gansche betrachting of bezieling. Op het einde van de brief, een vraag : Nog geen nieuws uit Holland». Permeke bedoelt Dr. Wiegersma, de Hollandse arts die «De Zeug» heeft aangekocht (29). De prachtige lyrische brief is een tactische zet van Permeke om de financiële problemen, waarover geen woord in de brief, te ontwijken. Enkele dagen later schrijft Stubbe op 23 januari aan Dr. R. De Beir op een heel andere toon, waarbij hij opnieuw te keer gaat tegen Mevrouw Permeke (30). Hij dankt Dr. R. De Beir voor zijn «aanmoedigende appreciatie» van zijn artikel over het pas verschenen boek «Flandre» van de gebroeders Haesaerts (31). In de brief weer gejammer over Permeke en zijn vrouw en ook over de financiële problemen van de Meester, in verband met de afbetaling van zijn woning : *«Tusschen Permeke en mij staat zijn vrouw ; ook voor haar ben ik welkom op voorwaarde dat ik kom aandraven met een bewonderaar - mogelijk koopier ... Toen ik aankondigde dat Van Landschoot (Knokkenaar ?) me vergezellen zou, helderde haar stemming op ... en werkelijk ze hebben hem een «marine» (ik moet zeggen een mooie) aan een onmogelijke prijs, gezien de tijden, in de handen gestopt.» Verder : In Holland noemde S...burg (onleesbaar) Permeke's vrouw een kalf en nog brutaler een egoïstisch zinnelijk dier en het verwonderde hem, den andersdenkende, dat Permeke ze niet allang had buitengestampit». En dan verwittigt hij De Beir dat Permeke door de bouw van zijn woning financiële problemen heeft : *«Ik vrees dat we Permeke moeilijker en moeilijker zullen kunnen benaderen, maar dan heb ik weer de hoop dat de stoffelijke beproeving hem eenigermate althans verlossen zal. Veel leed stuut hem, onze grooten***

goeden vriend te wachten... Nu is er de geldige kweeling, en er is de tragische tweespalt tusschen twee menschen die van elkaar geen moment los kunnen». Permeke leent het kunstboek «Flandre» aan Dr. R. De Beir, hetgeen nog voor een zure oprisping zal zorgen.

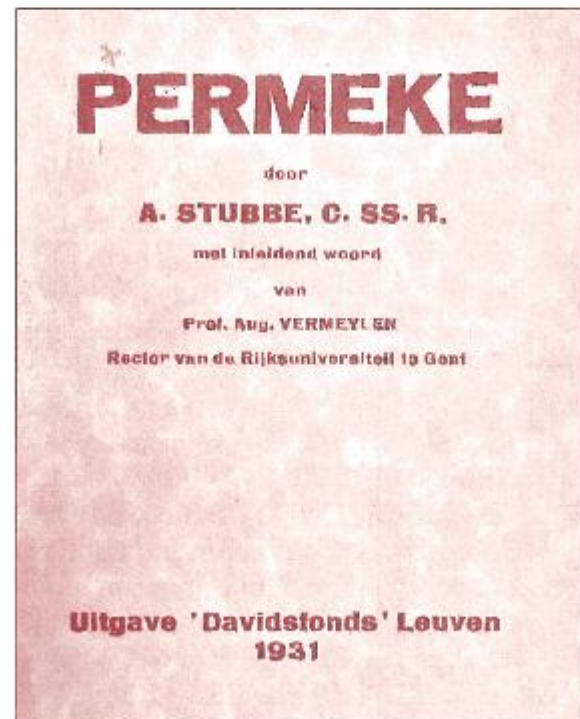
Eind januari antwoordt Dr. R. De Beir en schrijft een brief naar Stubbe. Op 11 februari ontvangt Dr. R. De Beir opnieuw een brief van Stubbe (32) met een goed nieuws : «Ik was ten andere juist zinnens U te vragen dat mijn tweede uitgave «Permeke» aan U worde opgedragen ... (33) Stubbe klaagt in de brief dat Permeke teveel in «weelde» leeft : «Want ik vrees voor Constant. Hij zal moeten buigen of lagere prijzen stellen ... Ik weet nog hoe ik Constant in 1928 schuchter raadde : of hij niet zekerder handelen zou, het geld (ongeveer een miljoen) ... te kapitaliseren». Stubbe vraagt Dr. R. De Beir aanwezig te zijn tijdens zijn spreekbeurt over Permeke in de lokalen van het Davidsfonds op zondag 8 maart 1931. In de namiddag van die zondag verblijft A. Stubbe bij Dr. R. De Beir te Knokke, zonder Oswald Van Landschoot (34) te bezoeken, zoals vermeld in zijn laatste brief. De zaterdag daarop schrijft Het Belfort : «Blijft nu nog de vraag of de toekomst de vooropzettingen van den Lierwaarden Spreker zal komen staven. Blijft het werk van Permeke ?» (35). De tweede druk van het boek van de monografie over Permeke door E.P. A. Stubbe wordt in de loop van het jaar uitgegeven bij het Davidsfonds, met een inleidend woord van August Vermeylen en volgende opdracht (Afb. 10) : Aan Dr. R. De Beir, arts te Knokke, den sijngevoelige kunstkenner, den grooten bewonderaar van Permeke.

1932

Eind december 1931 stuurt Dr. R. De Beir een brief aan Permeke, waarop de schilder de volgende brief stuurt aan Dr. R. De Beir (36) «Mijn besten Dokter. Uw brief ontsiemde me iets dezen morgen ik kom volgende week». En verder : «Blij te hooren, tot ontspanning dat U wenscht bij het aandenken van onze voorgaande sympathie en verbroederlijking gezellig tusschen 4 oogen wat te praten. Dat verheugt me. Ik stel je nader den dag vast en verblijf intusschen, Hartelijk en genegen, Permeke. Met 't beste voor 1932 voor het gansche huis van ons allentwege.»

In de herfst bezoek van Dr. R. De Beir aan Permeke op 18 november 1932 waarin hij schrijft dat hij met zijn dochter Beatty naar Deurle moet bij Dokter Martens (37) en hij vervolgt : «Schikt n'en dag van de volgende week - 't mag avond zijn - maar niet dinsdag - of wanneer dat ge wilt - en geef mij een woordje vooraf om thuis te zijn. Met alles hartelijks v. huis tot huis. Permeke. Het geschil blijft onopgelost.

1933 In de loop van het jaar 1933 bezoekt Dr. R. De Beir regelmatig het atelier van Permeke en is vol bewondering voor «De Zaaier» (Afb. 11). Eind februari 1933 schrijft Dr. R. De Beir een brief aan Permeke (38) : «Waarde vriend Permeke, Ik was en blijf uw vurige bewonderaar en vereerder van uw werk - maar bij ondervinding was ik tot het besluit gekomen dat mijn beurs mij niet toeliet eraan te denken ooit een kapitaal werk in bezit te krijgen ... doch een familievader moet zijn gevoelens beheerschen ... Ik kocht uw MARINE (39), aan 5.000 fr., een werkelijk veel te hoge prijs voor zulk een werk (nota : een routineuse marine, inderdaad geen meesterwerk).

10. A. Stubbe, Permeke 2e uitgave, 1931. opgedragen aan Dr. R. De Beir.

11 C. Permeke,
De Zaaier, gedateerd 1933,
 houtskooltekening en gemengde techniek.
 Dr. R. De Beir biedt Permeke
 voor dit meesterwerk 10.000 fr. aan,
 maar Permeke vraagt 15.000 fr.
 (© PMCP)

«'t Was in een bevlieging van enthousiasme dat ik zulks deed. Later zoudt U er mij een ander werk voor in de plaats gegeven hebben.» Er is nooit iets van gekomen, het werk is in andere handen overgegaan en werd later aan een spotprijs versjachert. Verder is er nog sprake in de brief van een Winterlandschap. «Voor uw houtskooltekening *de Zaaier* bood ik U zelfs met aandrang 10.000 fr. - het moest er 15.000 kosten. Zeg mij eens, waarde Constant - dat was toch werkelijk goed betaald. Bij mij gaat het niet om «de honnes affaires» - uw werk bekijk ik niet met koopmansgedachten - nooit zult gij hooren dat ik iets van U zal versjacheren.» Verder schrijft Dr. R. De Beir dat hij zich «hals over kop» toelegt op schilderen en tekenen en dat hij niet op atelier is gekomen om niet in de verleiding te komen een werk te kopen gezien zijn financiële toestand, zijn groot gezin, enz.» Verder heeft hij het over de tragische veiling van Brussel (40) en dat hij werk uit privébezit heeft kunnen kopen, «doch als vriend wou ik U de pijn sparen te moeten vaststellen dat ik uit deze tragische toestanden wou munt slaan». De brief eindigt in vriendschappelijke termen over de «geldkwestie». Permeke kan geen klare wijn schenken, denkt er niet aan ooit de 5 % te betalen en antwoordt op 4 maart (41) : «Beste Amice Uw schrijven goed onvangen. Graag voldoe ik aan uw verzoek. k'ben bezig - een tentoonstelling te Amsterdam te Brussel - opnieuw te Amsterdam (schilderwerk). Ik denk er het slechtste niet over - een beetje geduld en hartelijk ! Permeke» (42).

Eind april 1933 schrijft Dr. R. De Beir aan Permeke. Permeke antwoordt op 4 mei 1933. Permeke geeft toe dat hij een bepaalde som niet kan terugbetalen en stelt voor dat de zwagers van Dr. R. De Beir, de gebroeders Baervoets, een schilderij onder de prijs zouden kopen. Deze zijn blijkbaar niet geïnteresseerd (43). «Beste, Ik ontving uw schrijven dezen morgen. Ja, het is jammer dat deze stronkelsteen in den weg blijft liggen. Het oogenblik is nu erg ongunstig voor mezelf en voor iedereen. Dat onze vriendschap er zou onder beschaduwd worden, blijft volledig uitgesloten ; maar dat we met malkanders gemoed vrijer zouden kunnen omgaan - dat is wel waar, en dat alleen is spijtig. Het eenige, om dezen toestand wat te verzachten is, mijns denken, dat u bij vrienden of familie (Heyst) zoudt beïnvloeden een schilderij aan te koopen waarvan u gedeeltelijk ten gunste zou kunnen vallen - en om deze omstandigheden te begunstigen - zou ik eventueel met gemakkelijker prijzen rekenschap houden. De tijden staan bar, we moeten geduldig afwachten en er met ons humeur uit al onze krachten reageeren. Wij geven den moed niet op, en zeggen met de Zeeuwen *Luctor et emergo ! Hartelijk v.h.l.h.* (van huis tot huis). Permeke. Heb je nog veel geschilderd ? Laat eens hooren ? Dr. R. De Beir tekent in die periode zeer veel houtskooltekeningen en gouaches in laatexpressionistische stijl. Tijdens een bezoek maken Dr. R. De Beir en Permeke van elkaar een tekening. Met een grote lach scheurt Permeke het portret van Dr. R. De Beir. Gelukkig bestaat nog het portret van Permeke door Dr. R. De Beir (*Afb. 12*). Ondanks de barslechte economische toestand, breidt Permeke zijn woning uit met een groot atelier. Een oplossing voor het geschil zal er blijkbaar niet van komen.

12 A. Servaes,
Portret van Dr. R. De Beir,
houtschooltekening.

Eind 1933 is de spanning tussen Dr. R. De Beir en Permeke over de geldkwestie te snijden. Permeke stelt advocaat Jef Devlieger uit Heist aan om het geschil in der minne te regelen als bemiddelaar (44). Op 7 december stuurt Dr. R. De Beir een boze brief aan Permeke (45). *«Vriend Permeke, de geldkwestie waaronder onze vriendschap lijdt moet absoluut geregeld worden. Zoo kan het niet blijven duren. Eenige weken geleden heeft een derde persoon mij laten verstaan, of beter mij duidelijk gezegd dat er over mij gepraat heb (sic, is), alsof ik uw AARDAPPELROOIERS en het boek van HAESAERTS onrechtvaardig zou behouden. Daaruit besluit ik dat gij daarover met derde personen zoudt gesproken hebben. Ik heb natuurlijk uit respect voor u niet willen zeggen wat er ons voor het oogenblik in een onaangename verhouding doet leven. Ik vind het spijtig dat ik zulks moet hooren. Ik verwacht U binnen de acht dagen eens in Knoeke om samen de zaak te regelen. 't Ware spijtig mochten wij niet tot een loyaal accoord komen en moest ik mij gedwongen achten tot voor ons beiden spijtige maatregelen. Gelieve mij ten minste een dag op voorhand van uw komst te verwittigen. Met beste groeten ook van Mevrouw. R. De Beir.»*

Onmiddellijk kort en diplomatisch antwoord van Permeke (46) : *«Besten Dokter, Wordt niet wantrouwig 'tware vervelend. De oplossing is nabij hoop ik. Hartelijk, Permeke 11 XII 33».*

1934 In de volgende maanden schrijft Dr. R. De Beir meerdere brieven naar Permeke, die daar niet op antwoordt, en op 15 mei stuurt Dr. R. De Beir een brief aan Permeke met de reden van zijn aandringen, op vraag van zijn echtgenote (47) *«Waarde Permeke. 15 mei 1934. Waarom niet op mijn brieven antwoorden ? Zijt gij van plan de geldkwestie met mij op een loyale manier te regelen ? Ik verzoek u dringend mij goede waarborg te geven voor wat er nog aan geleende geld moet teruggegeven worden - bv. een tweede hypotheek op uw huis. Maar liever zou ik zonder verwijl betaald worden. Ik heb zooveel kosten o.a. met de installatie van Reimond in Den Haan - Godelieve, Frank, enz., enz. en ook voor mij zijn de tijden verre van goed. Ik verwacht natuurlijk*

spoedig antwoord dat mij voldoening geeft. U begrijpt dat ik mij zou belachelijk maken wanneer ik (maar steeds naar u schrijvend en geen antwoord krijgend) mij met uw zwijgen zou vergenoegen. Alla Permeke, zij nu eens flink en maak de zaak goed zoodat er geen onu aangenaamheden uit voorspruiten. Hand en groet. RDB»

Van de 40.000 geleende franken aan Permeke in 1928 voor de bouw van zijn woning in Jabbeke, voor een periode van een jaar, moet Permeke aan Dr. R. De Beir nog een gedeelte terugbetalen alsook de samengestelde intrest van 5 %. Zowel Dr. R. De Beir als Permeke hebben zware financiële problemen. Dr. R. De Beir installeert zijn oudste zoon als huisarts in Den Haan ; hij heeft drie kinderen aan de universiteit van Gent, o.a. zijn dochter Lieve die in het 4de jaar tandheelkunde zit. Permeke moet zijn woning en atelier afbetalen. Dr. R. De Beir en echtgenote zijn het getalm van Permeke en echtgenote beu. De respectievelijke dames werken achter de schermen : Mevrouw M. Permeke beheert de hypotheeken en leningen ; de plichtsbewuste Mevrouw De Beir zorgt voor haar kroost van acht kinderen. Dr. R. De Beir besluit uiteindelijk aan de bekende Brugse advocaat Gaston Verougstraete de opdracht te geven om de achterstallige gelden van Permeke terug te vorderen.

Op 21 juni schrijft Meester Verougstraete volgende brief aan Dr. R. De Beir (48) : *«Waarde Dokter, de démarche welke ik gedaan heb om de betaling te verkrijgen van wege den heer Permeke, is vruchteloos gebleven. Ik heb dus den heer Permeke doen dagvaarden voor de rechtbank van 1ste Aanleg van Brugge. Hoogachtend. Baron Verougstraete».*

Op 25 juni volgt een tweede brief van Meester Verougstraete (49), waarin gevraagd wordt hoe Dr. R. De Beir de schuldvordering van de intresten kan bewijzen want : *«In den titel van 18 december wordt geen gewag gemaakt van intrest, en Permeke beroept zich daarop om stuunde te houden dat hij geen intrest verschuldigd is, en dat er in dat opzicht ene vergissing bestaat in de berekening gemaakt door zijnen raad Mr. De Vlieger.»* Dr. R. De Beir antwoord ontgoocheld aan Mr. Verougstraete (49) : *«Waarde heer advokaat. Het is klaar en duidelijk dat mijn geldleening aan Permeke gedaan werd in volle vertrouwen en om hem dienst te bewijzen uit vriendschap. Ook was zij maar gedaan voor een maand. De berekeningen die ik destijds met hem nog gedaan heb, veronderstelden steeds een intrest van 5 %. Daarover hebben wij samen gesproken zonder de minste tegenspraak van Permekes kant. Ook blijkt het uit den brief van advokaat De Vlieger dat Permeke de intresten als betaald worden beschouwd. M.i. zou hij ten minste intrest verschuldigd zijn vanaf de eerste maand dat hij in gebreke is gebleven zijn intrest te betalen. Ik en mijn vrouw hebben destijds met Constant zijn schuld na diverse afkortingen berekend met de loopende intresten daarbij. Ik heb vorig jaar aan Permeke nog 3.000 fr. geboden voor een werk, dit als afbetaling der verschuldigde intresten, doch hij moest 5.000 fr. hebben. Daarop ben ik niet ingegaan».*

Op 26 juni 1934 stelt Dr. R. De Beir voor zichzelf een persoonlijke nota op betreffende de lening aan Permeke (50) : *«Ik heb aan Permeke den 18.12.1929 40.000 fr. geleend - op voorwaarde dat terugbetaling zou geschieden einde januari 1930 (zie zijn bekentenis). Deze lening geschiedde in vertrouwen - uit vriendschap en waardering voor de schilder. Ten slechsten genomen zou hij m.i. geen recht hebben de intresten te betwisten die ik met reden mag eischen vanaf den dag dat hij in gebreke is gebleven zijn schuld af te leggen. Die berekeningen die ik met hem hier in mijn huis gedaan heb, na verschillende door hem verrichte afkortingen, geschieden steeds met inachtneming van een intrest à 5 %. De zoogenaamde vergissing van advocaat Jef de Vlieger wordt nu zoo maar ingeroepen «par besoin de la cause». Bij den advocaat de Vlieger zal Permeke wel en zeker de intresten aanvaard hebben - en indien ik mij niet bedrieg is het voorbehoud door de Vliegere in zijn brief gemaakt alleenlijk in betrekking met een mogelijke vergissing in intrest-berekeningen.*

Hierbij een brief van Permeke waarin hij op 30 maart 1933 voorstelt dat ik voor 10.000 fr. werk

zou kopen als inkorting op zijn schuld. Dit voorstel veronderstelt wel dat hij dan nog ruim meer verschuldigd was».

Op 17 januari vraagt Mr. Verougstraete in een brief (51) : *«Avez-vous convenu avec lui (Permeke) de ce que la somme prêtée produirait intérêt ? ... et dans quelles circonstances ? ... Il est certain que l'intérêt n'est pa dû en vertu de loi ...»*

De Achillespees van het geschil tussen Dr. R. De Beir en Permeke is de mondelinge overeenkomst betreffende de lening. Enkele maanden later, ongeveer een jaar na het starten van de procedure wordt het vonnis uitgesproken en Dr. R. De Beir verliest het proces.

Dr. R. De Beir geeft aan advocaat J. de Vlieger het schilderij «De Aardappelrapers» terug, dat hij ontvangen had van Permeke als waarborg voor de lening. Advocaat de Vlieger bezorgt hem daarvoor een kwijtschrift op 19 juli 1935 (52).

Voor Dr. R. De Beir is de ontgoocheling groot. Wel is waar heeft hij het laatste gedeelte van de lening teruggekregen, maar de samengestelde intrest, waarop hij duidelijk had gehoopt, is hem ontsnapt. De psychologische ontgoocheling is even groot. Hij heeft als vanzelfsprekend geloofd in het gegeven woord en last but not least, hij heeft een goede vriend verloren voor wie hij zoveel bewondering koestert. Daarbij komt nog zijn spijt dat hij nooit een majeur werk van de Meester heeft verworven. Permeke, van zijn kant, heeft nooit ronduit gezegd of geschreven dat hij ooit intresten zou betalen en draait liever rond de pot dan klare wijn te schenken.

Albert Servaes

Tijdens de moeizame en deprimerende onderhandelingen met Permeke, neemt Dr. R. De Beir contact met Albert Servaes (1883-1966). Zijn betrachtning ooit een majeur werk van Permeke te verkrijgen, valt in het water. Zo zoekt hij een belangrijk werk te kopen van een Latemse Meester. Contact nemen met Gust Desmet is onmogelijk. Op het eind van W.O. I heeft Dr. R. De Beir, samen met zijn vriend François Gos, aan Desmet gevraagd fresco's te schilderen voor het «Belgenmonument» te Amersfoort, maar de onderhandelingen verliepen stug (Zie Deel I). Waarom Dr. R. De Beir Servaes uitkoos is onbekend (53). Een factor van belang is het feit dat Dr. R. De Beir, net als Servaes, in de jaren dertig zeer veel houtskooltekeningen heeft gemaakt. Dr. R. De Beir heeft reeds kennis gemaakt met Servaes bij zijn tentoonstelling in Brugge in de Stedelijke Concertzaal van 13 tot 23 juni 1925. Servaes stelt er zijn fameuse kruisweg (1919) en 15 docken van het boerenleven tentoon. De hogere kerkelijke instanties hebben de *Kruisweg* op 30 maart 1921 veroordeeld. Vriend J. Muls, toen hulpconservator van de K.M.S.K. te Antwerpen, en verdediger van Servaes, vertelt te Brugge het relaas van dat verzet. Zelfs de Modernisten te Antwerpen met H. Hoste, Peeters e.a. verdedigden Servaes (cfr Deel II). In 1932, tijdens het geschil met Permeke, verwerft Dr. R. De Beir een meesterwerk van de schilder : «Leielandschap in de sneeuw» (Afb. 13) (54). Het jaar daarop maakt Servaes een statig portret van Dr. R. De Beir in houtskool met een inscriptie «Aan mijn vriend R. De Beir». (Afb. 12) (55). Dr. R. De Beir maakt eveneens een portret van Servaes (Afb. 14). Door bemiddeling van Dr. R. De Beir heeft Anna Gernay, directrice van de kinderkolonie van het «Nationaal Werk voor kinderwelzijn», nog omgebouwd door H. Hoste, een werk gekocht van Servaes, bij haar intrede in de Karmel, geschonken aan E.H. H. Depuydt (56). Bij die gelegenheid schenkt de toekomstige karmelietes een belangrijk beeld van George Minne «Moeder en Kind» aan Dr. R. De Beir (Afb. 15). In de volgende jaren verwerft Dr. R. De Beir een schilderij «De Emmaüsgangers» en tijdens W.O. II een «Christus aan het Kruis» (1942) en een «Oogst», als geschenk voor het huwelijk van zijn oudste zoon (1943) (cfr. Deel IV).

13. A. Servaes, *Leidelandschap in de sneeuw*, clic op dock. Dr. R. De Beir is bijzonder fier op deze aanwinst.

14. Dr. R. De Beir,
Portret van A. Servaes,
houtschooltekening.

15. George Minne, *Moeder en Kind*, arduin,
geschenk van Anna Gernay
bij haar intrede in de Karmel.

Floris Jespers

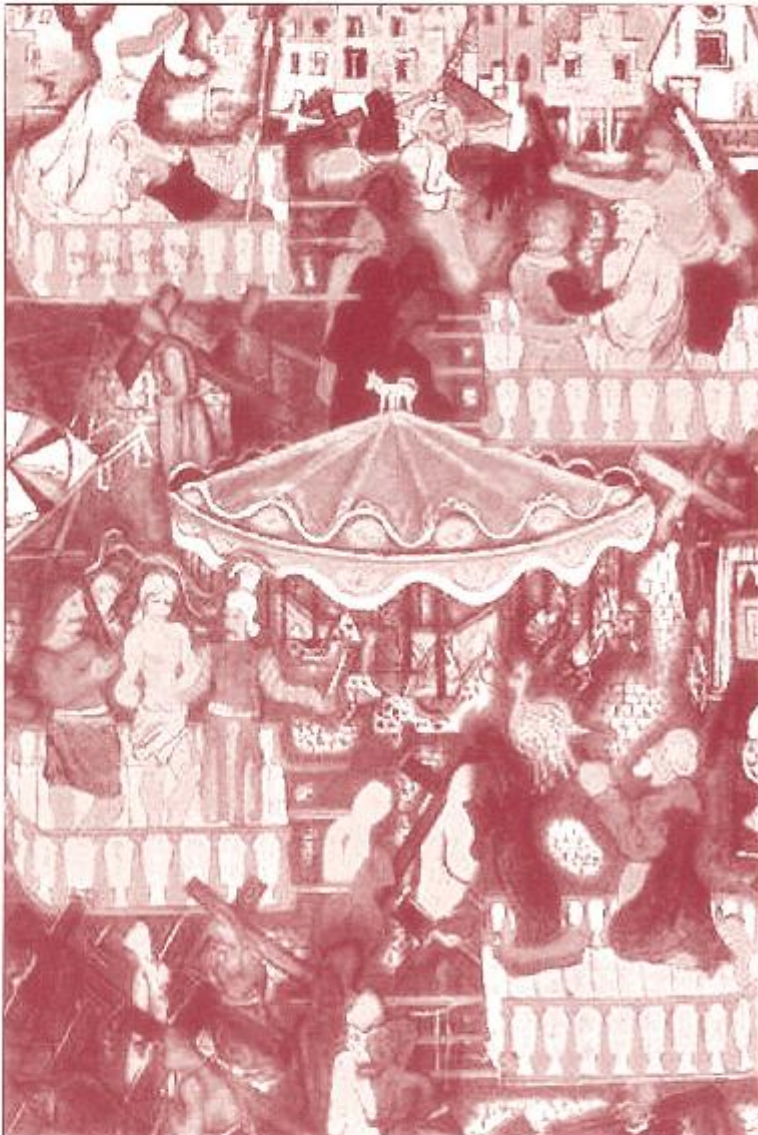
De Flor is bijna levenslang «De vriend des Huizes» geweest van de familie De Beir. Dr. R. De Beir maakte kennis met Jespers, toen hij tijdens W.O. I de zieke schilder Rik Wouters ging bezoeken in het interneringskamp van Zeist, nabij Amersfoort, waarvan Dr. R. De Beir de kamparts was, en de behandelende arts van de geniale Meester. Een maand voor zijn overlijden in februari 1945, stuurt Dr. R. De Beir nog een brief aan de ontmoedigde vriend. Tijdens de modernistische jaren leerde Dr. R. De Beir beter het werk van Jespers kennen (57). Dr. R. De Beir stuurt in het voorjaar 1929 Jespers naar Permeke (24). Van 1930 tot 1935 betreft Jespers kosteloos het tweede verdiep van het flatgebouwtje, gebouwd naar de plannen van architect Vervaeke, buiten de zomermaanden, het «Seizoen» genoemd door de Knokkenaren. In 1934 zoekt Dr. R. De Beir als gewaardeerde huisarts van de landbouwers, een stuk grond aan de «Vrede», nabij «het Kalf», aan de Graaf Jansdijk, tegenover «'t Kapelleken». Op die grond bouwt Jespers, naar de plannen van architect Vervaeke, een atelier «Den Bries» geheten (een kwinkslag naar de naam van de woning Permeke, «De Vier Winden». Na W.O. II wordt dit atelier «de Vijf Ringen» genoemd. Dr. R. De Beir heeft een uitgebreide collectie van schilderijen, achterglasschilderijen, tekeningen en etsen. Jespers schildert of tekent portretten van Dr. R. De Beir en zijn kinderen. Dr. R. De Beir bezit twee van de belangrijkste werken van Jespers: «Mark groet 's morgens de dingen», naar het bekende gedicht van Paul van Ostayen, en de «Dansende Clown» (Afb. 16 en 17). Eénmaal heeft Dr. R. De Beir een uitbrander gegeven aan Jespers. In de jaren dertig houdt Dr. R. De Beir zich intens bezig met tekenen en schilderen en maakt een reeks gouaches van de «Boeteprocessie» in Ieper, die hem, tot zijn groot ongenoegen, in 't geniep worden ontfutseld door Jespers. Van die gouaches maakt Jespers enkele achterglasschilderijen in 1935 en in 1937 een karton voor een wandtapijt, dat samen met enkele andere tapijten wordt tentoongesteld in het Belgisch Paviljoen van de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1937. Dr. R. De Beir heeft de gouaches nooit teruggezien (Afb. 18). De paardenmolen is fors gestileerd bij Jespers. Dr. R. De Beir heeft de paardenmolen, die elk jaar voor zijn deur stond, meermalen getekend en geschilderd (Afb. 19) (57).

16. F. Jespers, olie op doek
Mark groet 's morgens de dingen,
naar het bekende gedicht van Van Ostayen, 1924.

17. F. Jespers,
Dansende clown,
achterglasschilderij.

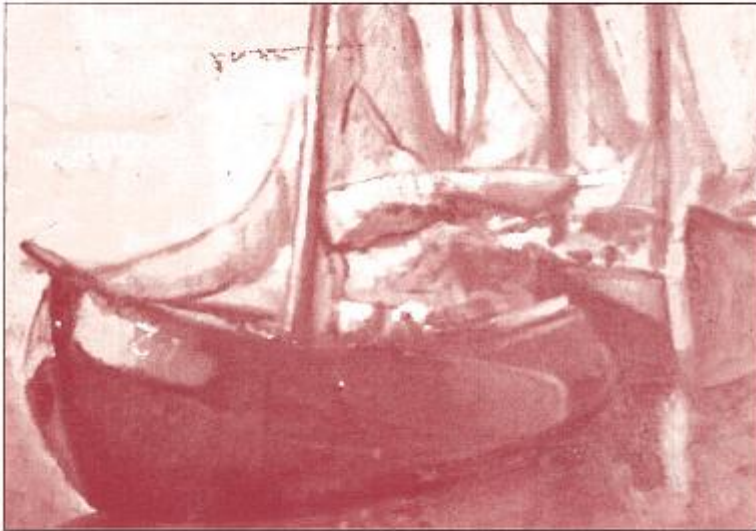
18. F. Jaspers,
De boeteprocessie,
 achterglasschilderij, 1935,
 naar gouaches van Dr. R. De Beir

19. Dr. R. De Beir,
Paardemolen voor de Woning De Beir,
 houtskooltekening.

Jan Cockx, Door Boerewaard en Modest Huys

Janneke is de koosnaam die de familie De Beir en F. Jaspers geven aan Jan Cockx (1891-1976), een belangrijk figuur van het Antwerpse Modernisme en bekend voor zijn abstract werk en design. Vanaf het jaar 1928 evolueert hij naar het expressionisme. Hij komt dikwijls naar Knokke om er Dr. R. De Beir en Jaspers te ontmoeten. Te Zeebrugge maakt hij sterke havenzichten, waarvan Dr. R. De Beir er een verwerft (Afb. 20). De schilder Door Boerewaard (Dendermonde 1893 - Knokke 1972) wordt door Wies Moens voorgesteld in 1829 aan Dr. R. De Beir en wenst zich aan de kust te vestigen. Dr. R. De Beir stelt hem voor aan Jaspers met de bedoeling zich te bekwamen in het schilderen van landschappen en marines. Jaspers heeft hem de knopen geleerd en Boerewaard kan beschouwd worden als een betere leerling van Jaspers. Op zoek naar een woonst met atelier, bemiddelt Dr. R. De Beir bij zijn schoonmoeder, Mevrouw Leonie Baervoets van het Grand Hotel des Bains te Heist. Een kelderflat in een zijstraat van het hotel, eigendom van L. Baervoets, wordt ter beschikking gesteld aan de schilder. In plaats van huurgeld, betaalt de kunstenaar in natura. Zo zijn er meerdere werken van Boerewaard in de familie terechtgekomen, waaronder een mooie *Marine* bij Dr. R. De Beir. (Afb. 21). Bij het uitbreken van de oorlog, vraagt de heer Bisch van

20. Jan Cockx, *Zeebrugge*, olie op doek.

21. Door Boerewaard, *Marine* olie op doek.

Straatsburg aan Dr. R. De Beir te zorgen voor zijn Villa Alsace, in de Zoutelaan. Boerewaard gaat daarmee akkoord en woont geruime tijd in de villa. Tijdens de oorlog maakt Dr. R. De Beir een opstel over de schilder (59). Van Modest Huys (1874-1932) verwerft Dr. R. De Beir twee landschappen.

7 Ten huize van Dr. R. De Beir tijdens het Interbellum

Dr. R. De Beir heeft een druk bestaan. Gehuwd met Berthe Baervoets, is hij de strenge vader van acht kinderen, waarvan bijna alle een universitaire opleiding hebben gekregen. Bijna allen krijgen pianoles. Met dochter Lieve, later Mevrouw E. Mattelaer, speelt hij piano vierhanden. De oudsten worden op kostschool gestuurd in het verre Neerpelt en Turnhout, respectievelijk een jongensschool en een meisjesschool, twee scholen waar de lessen uitsluitend in het Nederlands worden gegeven. De volgende worden naar het Klein Seminarie van Roeselare gestuurd, een broednest van het Vlaams-nationalisme en de jongste naar het Jezuïetencollege in Aalst. Door de economische crisis wegen de kosten van middelbaar en hoger onderwijs zwaar. Mevrouw De Beir komt uit een ander milieu : zij is weinig vlaamsvoelend en apprecieert het Modernisme en Expressionisme niet. Maar zij is een voorbeeldig echtgenote en moeder. Zij is de ultieme toevlucht van de kinderen wanneer de eisen van de strenge vader te groot worden. Dr. R. De Beir die weinig noties heeft van financiën, moet zijn dure aspiraties intomen. Zij is het die in 1925 Servranckx belemmert de Grote Kamer in te richten en die de koop van een belangrijk werk van Permeke, zoals *de Zeug* of *de Zaaier*, voorkomt. Zo komt het dat Lieve De Beir, net zoals haar moeder, geen waardering heeft voor de Woning De Beir. Mevrouw De Beir neemt ook de verantwoordelijkheid op zich om de apotheek te runnen. Zij maakt de bereidingen en doet het inkopen van de medicijnen. Vele sprekers of musici van de maandagavondlezingen eerst van het K.V.V. en daarna van Volksontwikkeling, verblijven in het weekend ten huize van Dr. R. De Beir. Mevrouw De Beir ontvangt hen allen gul en hartelijk.

Na de crisis van 1929 begint Dr. R. De Beir zeer actief te tekenen in houtskool en gouaches. Door de moeilijke tijden zijn er minder patiënten en heeft Dr. R. De Beir de tijd om buitenshuis expressionistische landschappen en typische Knokse figuren te tekenen of te schilderen in gouache (58). Permeke en Servaes hebben hem hierin gestimuleerd. «*Heb je nog veel geschilderd ? Laat eens hooren ?*», vraagt Permeke in een brief van 4 mei 1933 (60).

Hierna nog enkele feiten uit het leven van Dr. R. De Beir en zijn familie

1925-1929 In augustus 1925 is hij medeorganisator van de viering van het 50-jarig bestaan van de «Vlaamse Vlagge» met medewerking van Professor Scharpé (latere vriend van Dr. Eugène Mattelaer), en de Brugse politicus Bernolet, die dikwijls meetings houdt in het Noordzee Hotel. De «Vlaamse Vlagge», gesticht door Hugo Verriest, speelde een belangrijke rol in de Vlaamse Beweging op het einde van de 19de eeuw. De jonge Huib Hoste was lid. In september 1925 gaat Lieve De Beir op kostschool naar de H. Lutgardis-school, een volledig nederlandsstalige meisjesschool, gesticht door Van Cauwelaert. Ze is bevriend met Emma Boen, één van de eerste nederlandsstalige vrouwelijke artsen in België. Ze volgt muziekles bij Lode Ontrop, befaamd musicoloog te Antwerpen. Op school speelt zij met succes harmonika. Op zaterdag volgt zij pianolessen bij Professor Paclinck aan het Conservatorium te Brugge.

Op 27 december 1925 overlijdt Lodewijk Dosfel, activist, Professor aan de door Duitsland vernederlandste Universiteit te Gent, later Vlaams nationalist en eminent katholiek. Door zijn gematigdheid en ingenomenheid is hij ook geliefd bij de gematigde Vlaamsgezinden. Dr. R. De Beir is aanwezig bij op de begrafenis in Dendermonde. Nog in hetzelfde jaar sluit Dr. R. De Beir zich aan bij het pas opgerichte *Algemeen Vlaamsch Geneesheeren Verbond* (A.G.V.G.), opgericht door zijn neef Dr. Willem Libbrecht, later eveneens de oprichter van de *Orde der Geneesheren* (61). Het A.G.V.G. is een fervent concurrent van de *Fédération Médicale Belge* (F.M.B.), waarvan de laatste voorzitter Dokter Gloricux is, radioloog in het St.-Jozefhospitaal te Brugge. Ondanks

ideologische tegenstellingen stuurt Dr. R. De Beir hem vele patiënten en zal zichzelf laten onderzoeken in 1945.

Op 27 april 1926 bezoekt Dr. R. De Beir de zieke schrijver Karel Vandenoever, stimulator van het Noordzee Hotel. De dichter en goede vriend des huizes sterft in het najaar (zie Deel II). In 1926 vestigt Dr. Georges Everaert (*1900 - † 1990) zijn praktijk in de Lippenslaan nr. 78. Hij wordt een vriend des huizes. Soms behandelen de artsen samen «een moeilijk geval». In 1928, bezoek van de familie van tandarts Plantijck afkomstig van Delft. Dochter Miek is geïnteresseerd in moderne kunst en maakt een album van de Woning De Beir. In 1928 briefwisseling met Ernst Voorhoeve vanuit Groesbeek in Holland, een Nederlander die intense contacten heeft met Vlaamse intellectuelen. In een brief van oktober 1928 aan Dr. R. De Beir, wordt allusie gemaakt op een artikel verschenen in het tijdschrift «Vlaanderen». Voorhoeve schrijft een opmerkelijke passage over de clerus in Nederland : *«Ik heb absoluut geen groote bewondering voor het huidige episcopaat hier - en ik geloof niet dat het hier niet beter is dan in Vlaanderen - hier wordt door het episcopaat bij iedere verkiezing pressie, om niet te zeggen dwang op de katholieke kiezers uitgeoefend - op de preekstoel en in de pers»*. Verder schrijft hij over Permecke en Dr. Wiegiersma «grote verzamelaar van Permecke's werk», en Pater Strubbe, de jonge Utrechtse architect Willem Maes (63).

1930 In 1930 maken Dr. R. De Beir, Wies Moens en hun echtgenoten een autoreis doorheen Frans-Vlaanderen, echter met autopech. Tijdens deze verloren tijd geeft Wies Moens een boeiende uiteenzetting over Frans-Vlaanderen. Wies Moens is peter van de jongste zoon van Dr. R. De Beir. Dr. R. De Beir sluit zich echter niet aan bij zijn diverse Vlaams-Nationalistische bewegingen. Op 3 mei 1930, grote Gezelle-viering te Brugge, waaraan Dr. R. De Beir zijn medewerking verleent. Het K.V.V. is massief aanwezig. Op 30 juli 1930 gaan Lieve en Reimond Jr op reis naar Zwitserland en logeren er een tijd bij de schilder François Gos. Op 27 augustus 1930 Heel-Nederlandse cultuurmanifestatie te Sluis georganiseerd door Wies Moens, Dr. R. De Beir en de Oostburgse Professor Van de Werf. Het toneelstuk «Gudrun» van Albrecht Rodenbach wordt gespeeld. Veel Knokkenaars, aangevoerd door Valeer Allary wonen de manifestatie bij. De organisatoren zijn uitgenodigd voor een lunch bij Dr. R. De Beir. Charles Dhont maakt een foto van het gezelschap (Afb. 22).

Oktober 1930. Vernederlandsing van de Rijksuniversiteit Gent, Reimond Jr., die zijn studies had begonnen aan de Katholieke Universiteit Leuven, schrijft zich in aan de Rijksuniversiteit Gent. Dochter Lieve schrijft zich eveneens in, aan de faculteit Tandheelkunde. Ze is bevriend met Emma Boen, wiens zuster later in het huwelijk treedt met broer Frank. Te Gent gaat ze dansen met José Daels, zoon van Professor Daels en met de zoon Van Cauwelaert. De beroemde en beruchte Pater Callewaert, alias *Sater Pallewaert*, houdt een oogje op de katholieke studenten. Op een dag wordt Lieve door de Pater «betrappt» in een studentencafé. Ze speelt kaart met medestudenten. Vader en moeder De Beir, ingelicht door de Pater, komen prompt naar Gent om hun dochter een uitbrander te geven. In 1930 bouwt Dr. R. De Beir naast zijn woning, een klein flatgebouw opgericht naar de plannen van Florimond Vervalcke (1890-1972).

Van december 1930 tot begin februari 1931 verblijft de goede Zwitserse vriend en schilder François Gos (1880-1967) te Knokke en maakt een voorstudie voor een groot schilderij van de familie De Beir (Afb. 24). Voorstudie van de familie De Beir met de acht kinderen en in de achtergrond de Woning De Beir en rechts onder een inscriptie *«Au sympathique ami Reimond De Beir. Le project d'un portrait familial. Dec MCMXXX (Afb. 23)»*.

De schilder François Gos, bevriend met Dr. R. De Beir in Holland tijdens W.O. I is meerdere malen in Knokke geweest. Als grote sportman, maakte hij lange wandelingen op de strekdam van Zeebrugge en zwemt in de geulen van het Zwin (63).

22. Lunch in de *Grote Kamer*
 met de familie De Beir, Wies Moens en
 Prof. Van de Werf van Oostburg.
 Foto ter gelegenheid van een
 Groot-Nederelandse manifestatie
 te Sluis, Augustus 1930.
 (Foto Charles D'hont)

23. François Gos
Le projet d'un portrait familial,
 olie op doek, december 1930
 Achteraan de *Woning De Beir*.

1931 Na de opening van het Casino in 1931, worden culturele programma's gegeven, van dichtbij gevolgd door Dr. R. De Beir. Hij bewondert de violisten Lincscu, Francescatti en Carlo Van Neste en de pianist R. Cassadesus. Architect Stijnen van het Casino, die een flat bewoont in de Dumortierlaan aan de overkant van de Woning De Beir, is een regelmatige gast. Ook architect H. Vandevelde komt de woning bezoeken. De gevel van zijn school te Leuven is eveneens in rode tegels.

Op 19 september 1931 houden de Vlaamse studenten van de Katholieke actie, waaronder zoon Frank, een bedevaart naar Rome en worden ontvangen door Paus Pius XI, die hen verwijt dat ze niet samen met hun Waalse vrienden zijn gekomen. Deze kerkelijke coup, beraamd door de hogere clerus, verwijderd nog meer kiezers van de Katholieke Partij en jaagt vele katholieke Vlaamsgezinden in de armen van de door de kerk onaanvaarde nationalistische partijen en verenigingen. De afwijzing van de Paus is een klap voor de katholieke Vlaamse gezinnen. De Standaard van 19 december geeft een uitvoerig verslag: *«Eén diep treurig misverstand heeft plaats gehad in Rome, dit ten gevolge van misleidende, anti-Vlaamse informatie buiten weten en boven het hoofd van de H.H. Hoogwaardigheden De Bisschoppen. Men spreekt van een smartvolle gebeurtenis te Rome».*

Dochter Lieve, die tijdens de vakantie haar toekomstige echtgenoot, Eugène Mattelaer, heeft ontmoet, vraagt deemoedig aan haar vader de toelating om naar een studentikoze dansfeest te gaan. In een lange brief antwoordt de strenge vader dat dat niet past voor een meisje van 21 en hij voegt er aan toe dat ze niet zo onnozel mag zijn lid te worden van een (nationalistische) studentenorganisatie, zoals haar oudere broer. Geen politiek in de familie.

1933. In 1933 rijdt het negenjarig zoontje P. tegen weduwe VH, die een beenbreuk oploopt. Samen met Dr. G. Everaert behandelt hij de patiënte, echter met ongunstige afloop. Een vierjarig proces volgt. De expert, aangeduid door Dr. R. De Beir en Dr. G. Everaert is de Brugse Professor Dr. Schrechts.

1934. Van de grote Antwerpse verzamelaar, Charles Franck, ontvangt hij een boek *«Collection complète appartenant à Monsieur Charles Franck»*, met volgende opdracht *«Aan mijnen waarde vriend Dokter R. De Beir, Knocke, april 1934».*

In september 1934 is de maat over. Dr. R. De Beir heeft het moeilijk met twee processen aan zijn been, één tegen Permeke (zie hoger) en één tegen Mevrouw VII. Hij laat zich vervangen door de pas afgestudeerde Reimond Jr. Muziek, literatuur (o.a. *Musiciens d'aujourd'hui* van R. Roland en *Gedenkdagen* van Jules Persyn) en tekenen en schilderen zijn voor hem de redders in nood. Voor het weekblad *«Nieuw Vlaanderen»* schrijft Dr. R. De Beir enkele korte literaire bijdragen onder het pseudoniem *«Verduyn»* zoals over de Knokse figuur *«Ko Slekke»*, die hij ook meerdere malen heeft getekend. Hij bezoekt de eerste grote Vermeertentoonstelling te Rotterdam en andere grote tentoonstellingen.

1935 In september 1935 is hij aanwezig op de huldedag van het tienjarig overlijden van Lodewijk Dosfel te Dendermonde.

1935 Op 30 april is hij uitgenodigd op de viering te Gent van Pater J. Callewaert. Op 29 juni overlijdt op dramatische wijze zijn zwager Siegfried Baervoets (23.11.1894 - 29.6.1936), de zeer geliefde oom van zijn kinderen en directeur van het *Grand Hotel des Bains* te Heist. Op een zelfgemaakte boot organiseert hij een uitstap op het kanaal van Brugge-Zeebrugge met Lieve en Stefaan De Beir en zijn vriendin Miss Henry, secretaresse van het Grand Hotel des Bains. Tijdens een opkomende storm zinkt het schip. Iedereen kan zich redden, behalve Miss Henry. Siegfried Baervoets tracht haar te redden, maar zij sleurt hem mee in de diepte. Een grootse uitvaartdienst wordt in Heist georganiseerd (64).

1937 Op 21 september huwt dochter Lieve met Eugène Mattelaer met een groot feest in het *Grand Hotel des Bains*. Op 22 november: Officiële overdracht van het Belgenmonument van

België aan Nederland in aanwezigheid van koningin Wilhelmina en koning Leopold III. Dr. R. De Beir heeft in 1917 de Nederlandse overheid kunnen overtuigen de opdracht te geven aan H. Hoste. Waarschijnlijk ten gevolge van de verwaterde betrekkingen met Hoste, is Dr. R. De Beir niet aanwezig op de plechtigheid.

1938-1940 In augustus wordt hij grootvader. De heer Bisch van Straatsburg, een belangrijke functionaris van de Elzas, heeft in de Zoutelaan villa *Alsace* als zomerverblijf verworven. Dr. R. De Beir en Bisch worden goede vrienden. Half mei, op uitnodiging van de heer Bisch onderneemt Dr. R. De Beir, samen met Pater Dewilde, een reis naar Straatsburg en Zwitserland. In Straatsburg bezoekt hij alle bezienswaardigheden. Hij is gecharmeerd door de Elzasser keuken : Straatsburgse ganzenlever «*Ça, c'est un poème*» en vooral «*alle soort van de fijnste kazern, mirakuleuze bourgogne*», zoals hij schrijft naar zijn echtgenote. Op doortocht door Colmar is hij vol van het bekende altaarstuk van Isenheimer, geschilderd door Balthasar Grünewald, voorstellend een Christus aan het kruis. «*Dat is nog wat anders dan de kruisweg van Servues : men voelt geen lust tot kritiseeren als men in beschouwing staat voor die plastische en schilderkundige openbaring ... de oerkracht van zijn expressie is het gevolg van zijn ontroering die zijn hand geleid heeft ... de handen van de doden Christus zijn schrikkelijk schoon, maar zijn voeten hebben mij nog een grootere ontroering gewekt ... die voeten zijn grooter geworden onder de invloed van Grunenwalds emotie...*». De reis gaat verder met hun drieën naar Zwitserland tot in Zurich. Musea en gletschers worden bezocht. «*Maar Pater Dewilde kan niet tegen de vermoeienis - t'is een trunte*». Bij het uitbreken van de oorlog vlucht de familie Bisch voor vijf jaar naar Bayonne. De Elzas maakt integraal deel uit van het Germaanse Rijk. Zijn woning wordt vernietigd. Voor zijn vlucht telefoncert hij vanuit Straatsburg naar Dr. R. De Beir met de vraag of hij voor zijn huis wil zorgen. Dr. R. De Beir vraagt aan Door Boerewaard zijn intrek te nemen in villa «*Alsace*» in de Zoutelaan.

(wordt vervolgd)

Deze tekst zou niet tot stand zijn gekomen zonder de medewerking van mijn oom Frank De Beir, die met monnikengeduld de briefwisseling rond de zaak Permeke heeft ontcijferd. Verder dank aan mijn moeder (†2004) en aan al mijn andere ooms voor de vele feiten die ze mij hebben medegeedeeld. Dank aan Willy Van den Bussche, Conservator P.M.C.P. en Luj De Booser, voor de uitgeleende foto's. Ook dank aan Danny Lannoy voor zijn aanmoedigende behulpzaamheid. Tenslotte dank voor het geduld van mijn geliefde echtgenote, die vele avonden in eenzaamheid heeft doorgebracht.

VOETNOTEN

1. De in de tekst vermelde data zijn, tenzij anders vermeld, deze vermeld in *Het Belfort*, katholiek weekblad voor West-Vlaanderen tijdens het interbellum. Bijna elke week verschijnt een rubriek over Knokke. Vanaf de verkiezingen wordt de rubriek geschreven door E.H. H. Depuydt. De liberalen noemen dan ook de krant, *het blaadje van Paster Puud*. Wanneer voor de datum «ca» staat, betekent dit dat de gebeurtenis voordien is aangemeld of dat er nadien een verslag is verschenen. Teksten gepubliceerd in de krant, worden in cursief gereproduceerd in deze publicatie.
2. Van Hauteghem is oorlogsschepen tijdens W.O. II.
3. Albert Willems is gehuwd met Aurelie, dochter van Florimond Jacobs. Broer Antoon met de dochter van Frans de Cuyper. Zoon Chielens trouwt met een dochter Willems. Marie Willems is de zuster van Albert.
4. Professor Floris Van der Mueren, een bijzonder goede vriend van Dr. R. De Beir, is een befaamd musicoloog ; heeft gedoctrineerd aan de Katholieke Universiteit Leuven ; secretaris van het Davidsfonds tot 1923 ; in 1930 professor aan de Rijksuniversiteit Gent ; in 1939 lid van de Koninklijke Academie ; in 1961 docent aan de Muziekkapel van Koningin Elisabeth. Hij is een vertrouwensman van Frans van Cauwelaert, voor wie hij geheime besprekingen houdt met de «Fronters».
5. Tijdens de oorlog was Victor Leemans secretaris-generaal van binnenlandse zaken (minister) bij de bezetter.

6. J. Grauls wordt tot oorlogsburgemeester van Brussel benoemd op 14 september 1942.
7. E.H. Michel English, historicus, is de broer van Joe English, de ontwerper van het dodenkruisje met AVV-VVK. De familie English, Hoste en Joris van Severen zijn bureu in de Canadastraat te St.-Michiels.
8. O. Jacobs kreeg na het overlijden van Ward Poppe de opdracht van Kardinaal Mercier een biografie te schrijven over Poppe, met het uitdrukkelijk verbod iets te schrijven over zijn vlaamsgezindheid.
9. Voor W.O. I schreef hij de bekende redevoering «*Arm Vlaanderen*». Na W.O. II veroordeeld voor collaboratie.
10. André Demets is later goed bevriend met Eug. Mattelaer en is een zeer gevierde en populaire romanschrijver.
11. M. Smets, Huib Hoste, 1969, blz. 18-19.
12. De notulen van de ondervraging door de onderzoeksrechter bevinden zich in het St.-Jozefsinstituut te Brugge.
13. Het Belfort, 10 april 1922 : «*Zonnebeke. Een ophaalbak ploft van 25 meters hoogte uit de kerktoren te gronde. Vijf dooden en twee gekwetsten. De magistraten hebben een ieverig onderzoek nopens de verantwoordelijkheid.*
14. Het «De Stijl»-environnement van de Grote Kamer is ontworpen door H. Hoste en niet door Servranckx. Het gekleurd karton heeft Hoste waarschijnlijk verkregen van Servranckx.
15. Het Belfort, d.d., de besluiten van Professor Vierendeel zijn als volgt : 1. Gemis aan verankering in het uitvoeren van betonwerken. 2. Gebruik van slechte moortel. 3. Gebruik van oude stenen. 4. Gebrekkige uitvoering der betonwerken. Horta wordt vermeld als zijnde aangesteld als expert, maar over Horta's besluiten : geen woord.
16. Het Belfort, ibid., Hoste moet de gevolgen dragen van zijn nalatigheid en wordt veroordeeld aan de families, L., II. en D. de helft van de door hen gevraagde schadevergoeding te betalen.
17. Cfr. Klady van brief, gericht aan Professor Henry Van de Velde in Smets, ibid. bbl. 147. Architect Arthur De Geyter (1917-2004) die in de zestiger jaren bouwaanpassingen uitvoerde op de plaats van de instorting komt tot hetzelfde besluit.
18. CIAM, 28 juni 1928, Zwitserland, Laus Sarraz. Volgende architecten, grondleggers van de moderne architectuur zijn aanwezig : W. Gropius, Mendelsohn, Mies Van der Rohe voor Duitsland ; Victor Bourgeois en Huib Hoste voor België ; J.P. Oud en Rietveld voor Nederland ; Le Corbusier en Mallet-Stevens voor Frankrijk.
19. De tegelvloer van de grote kamer bestaat nog onder het parket, maar is misschien beschadigd. Een vloer in geometrische partonen met dezelfde tegels is nog zichtbaar in de woning naar de plannen van H. Hoste in Brugge, Maria van Bourgondiëlaan.
20. The Getty Research Institute, I.A., U.S.A., Records of the CIAM Belgian Section, part 1, Box 2, folder 6-7. «*Fitschy to Hoste, 1946 Sept. 2. Gently-worded letter informing Hoste that due to suspected collaboration he has been provisionally removed from the Belgian Section until his case can be discussed.*
- 20bis. Over Hoste, Peire en E. Mattelaer : M. Peire en E. Soetaer, Luc Peire, Catalogue Raisonné of the oil paintings, 2005, blz 89, 95, 96 en cat. nr. 677 en 670. Peire en Elno hebben in 1957 een tentoonstelling gehouden in het Casino *Vormen van Heden*.
- 20tris. De nieuwe eigenaars krijgen echter een vergunning een huis te bouwen zonder rekening te houden met de beperkende voorschriften.
21. Op 26 juni 1934 stelt Dr. R. De Beir voor zichzelf een Pro Memo op voor advocaat Verougstraete betreffende de lening aan Permeke. De «*Aardappelrollers*» is door Permeke-expert W. van den Bussche, conservator van het Permeke museum, niet te achterhalen ; titels veranderen frequent bij Permeke. Een bedrag van 40.000 fr. is na 6 jaar toegenomen tot 53.603,83 fr. tegen een jaarlijkse samengestelde intrest van 5 %. Het bedrag van 40.000 fr. in 1929 zou vandaag 888.880 fr. vertegenwoordigen en het bedrag van 53.603,83 fr. zou vandaag 1.591.229,69 fr. vertegenwoordigen volgens de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijsen.
22. Brief Permeke aan Dr. R. De Beir, 22-22-1928.
23. Klady, bestemming onbekend.
24. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, niet gedateerd. Floris Jespers maakt inderdaad een lang bezoek ten huize van Dr. R. De Beir in de zomer.
25. Aangekocht door de Nederlander Dr. Wiegiersma, vriend van Dr. R. De Beir, en later door Tinus van Bakel, eveneens Nederlander. Uiteindelijk aangekocht door L. Bogaert, die het werk exposeerde in zijn buitenverblijf, het oud atelier van de schilder Door Boerewaard, aan de Zeedijk, Lekkerbek, het Zonte.
26. Brief van Stubbe aan Dr. R. De Beir, 4 bbz., gedateerd Leuven, 21 april 1930, getekend «*In vliegende haast*», A. Stubbe, Redemptorist.
27. Brief van A. Stubbe, Leuven, 31 april 1930, 6 blz. getekend, A. Stubbe, Redemptorist.
28. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, 4 blz, ongedateerd ; gezien de melding van de schilder Gos, die eind 1930 bij Dr. R. De Beir verbleef, is de brief van begin 1931.
29. Zie nota 25.
30. Brief van A. Stubbe aan Dr. R. De Beir, gedateerd 23 januari 1931, over O. Van Landschoot, zie nota 34.
31. Paul et Luc Hacszaerts, Flandre, 1930. Stubbe vindt het een excellent hoek, maar vindt het hoofdstuk «*Symbolisme*» te *Liberaal-dilletantistisch*.
32. *Brief van A. Stubbe, gedateerd 11 februari 1931, 6 kleine bbz.*

33. A. Stubbe, Permeke, 2de druk, Keurboeken, Davidsfonds, 1931, met opdracht aan Dr. R. De Beir.
34. Oswald van Landschoot is niet gekend in de registers van Knokke (mededeling van D. Lannoy). Misschien een Heistenaar
35. Het Belfort, 14 maart 1931.
36. Brief van Permeke, gedateerd Nieuwjaar 1932.
37. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, gedateerd 18 november 1932, 1 bbz. Beatty is de dochter van Permeke. Dr. A. Martens, activist tijdens W.O. I en ter dood veroordeeld. Vestigt zich te Middelburg (NI.). Na eerherstel, te Astene. Grote rel bij zijn benoeming aan de Koninklijke Vlaamse Academie in 1939.
38. Kladd van brief van Dr. R. De Beir aan Permeke, niet gedateerd, 5 bbz. Interessante brief wat betreft de prijzen die Permeke vroeg aan «vrienden». Voor de zaaier vroeg Permeke 14.000 fr. (nu ongeveer 130.000 fr.). Dr. R. De Beir bood 10.000 fr. (nu ongeveer 90.000 fr.).
39. Permeke, Marine met onderguande zon, Veiling Langendonck. Het ander werk, waarvan sprake in brief, is een «Landschap met het witte huisje en de twee sterke wilgenstronken».
40. Veiling Schwarzenberg van de galerie *Le Centaure* in de Galerie Giroux te Brussel, op 1 en 2 februari 1932, waar vele belangrijke werken van Permeke, Magritte, Jaspers, enz. voor spotprijzen onder de hamer werden gebracht : L.L.T. Mesens, de latere raadgever van Gustave Nellens kocht er een dertigtal Magritte's, waarvan enkele in belangrijke musea hangen.
41. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, gedateerd 4 maart 1933, 1 blz.
42. Ondanks de slechte economische toestand is 1933 een uitzonderlijk tentoonstellingsjaar : Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Groningen, Berlijn, Rome, Praag en Warschau.
43. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, gedateerd mei 1933, 1 bbz.. In een brief, gedateerd 1999, van Schröder, echtgenoot van Fernande Feron, dochter van Paula Feron-Baervoets, de zuster van Mevrouw De Beir, wordt geschreven dat de familie Baervoets geen aankopen heeft gemaakt van een Permeke ; wel van Jaspers en Boerewaard.
44. Jef De Vlieghe is medestichter in 1925 van het «Katholiek Vlaamsch Nationaal Verbond» met Joris Van Severen, Wics Moens en Dr. Daels. Na W.O. II aangehouden voor collaboratie. Bij zijn vrijlating wordt hij artistiek raadgever van Gustave Nellens.
45. Dubbel van een brief geschreven op een vel met hoofding van zijn heroep in schoonschrift geschreven en bewaard voor zijn advocaat, 2 bbz.
46. Brief van Permeke aan Dr. R. De Beir, gedateerd 11 december 1933, 1 blz.
47. Het kladd van deze brief wordt bewaard in de papieren van Mevrouw De Beir.
48. Officiële getypte brief van Meester G. Verougstraete, gedateerd 21 juni 1934.
49. Officiële brief van advocaat G. Verougstraete, gedateerd 25 juni 1934 ; onderaan een kladd van het antwoord van Dr. R. De Beir aan Meester Verougstraete.
50. Kladdje Pro Memo, geschreven door Dr. R. De Beir, zie nota 21.
51. Officiële brief van advocaat Verougstraete, gedateerd 17 januari 1935.
52. Kwijtschrift, gedateerd, 19 juli 1935, getekend De Vlieger.
53. Er is geen briefwisseling te vinden, noch in de archieven van Servaes. (Mededeling R. De Booser). Enkele brieven aan Servaes zijn gepubliceerd in Deel 4.
54. Albert Servaes, Leiclandschap in de sneeuw, olie op doek, gesigneerd en gedateerd Servaes, 1932, Veiling Langenhove, Gent 25 februari 1977, cat. nr 9.
55. Portret van Dr. R. De Beir, houtskooltekening op papier, gesigneerd en gedateerd 1933 met inscriptie «Aan mijn vriend R. De Beir».
56. H. Depuydt, Memoires van Nonkel Paster.
57. P.B. Matrelaer, Herinneringen aan de schilder Floris Jaspers en Knokke, Cnoc is Ier, 2001, nr.38, bbz 51-59.
58. In een volgend nr. van Cnoc is Ier wordt een hoofdstuk over Dr. R. De Beir als tekenaar gepubliceerd.
59. Van het opstel over Boerewaard bestaan nog enkele kladdjes, telkens met verbeteringen.
60. Dr. R. Deberdt, Orde der Geneesheren, periodiek blad De Orde van Geneesheren van de Provinciale Raad van West-Vlaanderen, september 1997, 28 nr 3, bbz 41-55. Dr. Willem Libbrecht wordt in 1940 Directeur-Generaal van het Ministerie van Volksgezondheid. In 1941 wordt, op voorstel van Willem Libbrecht, door G. Romsco, secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken, de Orde van Geneesheren opgericht.
63. E. Voorhoeve sluit zich in 1934 aan bij het *Verdinaso* van Joris van Severen en sticht het *Verdinaso Nederland*. In 1940 is die beweging opgegaan in de *Nationaal-Socialistische Beweging (NSB)*.
63. François Gos : zie Herinneringen aan R. Jaspers en Deel 1, verschenen in Cnoc is Ier, nr. 38 en 39. Tijdens zijn verblijf in België gaat hij op bezoek bij Permeke. In 1927 stelt hij tentoon in het Brooklyn Museum van New York in 1927. Gos geeft Dr. R. De Beir een schilderij, genaamd «Midi».
64. Siegfried Baervoets is een der schenkers van de glasramen van de St.-Antoniusparochie te Heist. Op het nog steeds bestaande glasraam «Jezus wandelt over het water en redt de twijfelende Petrus» staat volgende tekst «gift van D.mus Sigfridus Baervoets». Cfr. Parochieboek St.-Antonius, Heist aan zee, 1998, blz 231) : hij heeft op aanraden van Dr. R. De Beir enkele schilderijen van Floris Jaspers en Boerewaard gekocht.